

**Forebyggelse af fodboldoptøjer
- et litteraturstudie**

2007

**Kristian Rasmussen & Jonas Havelund
Aarhus Universitet**

Bemærk

Det projekt, der beskrives i denne rapport, er støttet økonomisk af Justitsministeriets Forskningspulje. Projektets gennemførelse og resultater er alene forfatterens ansvar. De vurderinger og synspunkter, der fremsættes i rapporten, er forfatterens egne og deles ikke nødvendigvis af Justitsministeriet.

Forebyggelse af fodboldoptøjer – et litteraturstudie

af Kristian Rasmussen & Jonas Havelund

Forskningsenheden Sport og Kropskultur, Center for Idræt, Aarhus Universitet.

Publiceret 2007 på Justitsministeriets hjemmeside.

For korrespondance vedrørende denne rapport kontakt Kristian Rasmussen, Center for Idræt, Aarhus Universitet

Indhold

Forord	5
Indledning	6
Scene 1	6
Scene 2	7
Rapportens opbygning	9
Metode	11
Søgestrategi	11
Inklusions- og eksklusionskriterier	12
Inklusionskriterier	12
Eksklusionskriterier	12
Resultater af søgningerne	13
Forebyggelse af fodboldoptøjer	14
Fodboldoptøjer i massepsykologisk perspektiv	14
Masseoptøjer og hooliganisme – et psykologisk indblik	17
Massens mange ansigter	19
Øget kontrol med de engelske supportere	22
EM i Holland/Belgien 2000	25
England – Portugal	27
England - Tyskland	28
EM i Portugal 2004	33
Politiets mange roller	36
En dynamisk risikovurdering	45
Sammenfatning	51
Perspektiver	52
Medier, politik og hooliganisme	52
Heysel og Hillsborough	59
Fra person til situation	69
Udkast til en koordineret forskningsstrategi	72
Interviewundersøgelse blandt politifolk og kontrollører	73
Studier af supportere	74
Observation af samspillet mellem supportere, politi og kontrollører	74
Afslutning	75
Litteratur	76
Bilag A: Lovmæssige tiltag i Storbritannien	79

Forord

Gennem de senere år har vi set en rivende udvikling i dansk supporterkultur. Det har tilsyneladende givet myndighederne mere arbejde i forbindelse med afvikling af fodboldkampe. Denne rapport er resultatet af et litteraturstudie, der har til formål at afsøge videnskabelig litteratur, der kan bidrage med viden om, hvordan man forebygger optøjer i forbindelse med afvikling af fodboldkampe. I den forbindelse skylder vi en stor tak til bibliotekarerne John Kruuse, Statsbiblioteket og Stine Marie Zink, Biblioteket ved Center for Idræt, Aarhus Universitet for deres råd og vejledning i forbindelse med søgningerne.

Projektet er finansieret af Justitsministeriets Forskningspulje.

Kristian Rasmussen & Jonas Havelund

Aarhus, august 2007

Indledning

Scene 1

Da Danmark d. 17. maj 2000 var vært for UEFA-cup finalen mellem Arsenal og Galatasaray, blev vi vidner til fodboldoptøjer af hidtil uset karakter på dansk jord. Både danske og udenlandske fodboldsupportere tog forskud på aftenens kamp i Parken ved at tage til Rådhuspladsen og Strøget. Stole og caféborde fløj gennem luften akkompagneret af romerlys. Pressekorpsset kunne vise os billeder, der mest af alt lignede noget fra en krigszone. Politiet måtte indhente 3-400 politifolk fra provinsen som forstærkning, idet de havde identificeret kendte engelske "hooligans". Hertil kom det, for politiet overraskende, at folk fra forskellige danske fraktioner i dagens anledning havde allieret sig. Således aftalte folk, der ellers normalt har hinanden som fjender (f.eks. fra White Pride i Århus og South Side i Brøndby) at gå sammen med Arsensals supportere i kampen mod de tyrkiske supportere. Også nynazister havde blandet sig i festlighederne. Resultatet blev ca. 65 anholdte, hvoraf 35 viste sig at være danske statsborgere (ti af dem var ifølge Informationschef i Københavns politi, Flemming Steen Munch "pæredanske").¹

Efter urolighederne blev Københavns Politi kritiseret for at have undervurderet situationen. En del af kritikken gik på, at Københavns politi havde været for få og for flinke. Indsatsleder Mogens Lauridsen afviste kritikken med følgende kommentarer: "Jeg ved godt, at vi især i engelsk presse bliver kritiseret for, at vi var alt for flinke og afslappede. Men efter de meldinger jeg har fået - både fra indsatslederne ude i byen og fra UEFA - var det først for alvor gået amok, hvis vi havde været mere bryske".² Efter kampen blev der fra forskellig side kommenteret på, hvordan urolighederne kunne være minimeret.

Der blev således nævnt, at politiet skulle have været flere fra starten, hvortil Mogens Lauridsen svarer: " Alle vil have mig til at sige, at dét på Rådhuspladsen kunne være undgået, hvis blot vi havde været 500 mand mere. Naturligvis kunne vi have samlet alle de mand, vi havde, på pladsen, men så kunne det være gået galt et af de andre steder i

¹ "Danske hooligans planlagde voldsorgie". Ekstra Bladet, d. 20. maj 2000. 1. sektion.

² "Fodboldvold: Københavns politi og brandvæsen afviser kritik". Politiken, d. 19. maj 2000.

byen, hvor volden simrede".³ Som dette litteraturstudie skal dokumentere, er der ikke tale om en direkte sammenhæng mellem antallet af politifolk og den ro og tryghed, de skaber. Om så der var denne sammenhæng mellem antallet af politifolk og ro, er der stadig tale om en opgave, der skal prioriteres i forhold til andre politiopgaver.

De konservatives Helge Adam Møller havde dette kontante løsningsforslag: "Havde politiet haft to vandkanoner, kunne de have spulet alle fodboldebøllerne op i et hjørne af Rådhuspladsen og fået stoppet slagsmålene, uden at nogen kom til skade".⁴ Sådanne metoder er endnu ikke gængs dansk praksis på området.

Det tredje forslag er gået hen og blevet højaktuelt: Et hooliganismeregister. I Ekstra Bladet udtaler Mogens Lauridsen således:

"Men vi mangler i den grad et decideret hooliganregister", siger Mogens Lauridsen. Et hooligan-register skal først godkendes af Registertilsynet, og politiet arbejder i øjeblikket på at få lov til at samle så mange oplysninger som muligt om fodboldebøllerne. Mogens Lauridsen satser stærkt på, at det kommer op at stå så hurtigt som muligt, fordi hooligan-aktiviteten kan hjælpe politiet med at vurdere, hvor stor en styrke, der skal mobiliseres."⁵

Siden har politiet fået mulighed for at foretage præventive anholdelser og i dag, små syv år efter, står et lovforslag indeholdende bl.a. et hooliganismeregister med en national karantæneordning til snarlig behandling i Folketinget.

Men en ellers overset kommentar tilbage i 2000 kom fra Dansk Folkepartis retsordfører Peter Skaarup, der efterlyste en undersøgelse af, "om politi og andre myndigheder er ordentligt rustet til opgaven?"⁶

Scene 2

Brøndby IF og F.C. København mødte hinanden seks gange i 2006. Især de sidste tre kampe vakte opsigt. Da holdene mødtes d. 30. april i Parken, var det ikke resultatet 0-0, der prydede forsiderne dagene derefter. Det gjorde derimod billeder af optøjerne, der førte til 120 anholdte. Et hooliganismeregister blev endnu engang bragt på banen som

³ "Fodboldvold: Københavns politi og brandvæsen afviser kritik". Politiken, d. 19. maj 2000.

⁴ "K: Vandkanoner mod hooligans". Berlingske Tidende. 20. maj 2000. 1. sektion.

⁵ "Vi var ikke sikre". Ekstra Bladet. 20. maj. 1. sektion.

⁶ "K: Vandkanoner mod hooligans". Berlingske Tidende. 20. maj 2000. 1. sektion.

løsning på problemet. Der var bred enighed blandt politikere og politiet: noget måtte der ske.

Sommeren gik, og hurtigt blev det d. 1. oktober, hvor holdene igen mødtes til en dyst i Parken med F.C. København som vinder, men ej heller denne gang var forsiderne forbeholdt spillet på banen. Det var derimod de omfattende uroligheder, der brød ud og blandt andet førte til ødelæggelser i Parken i størrelsesordenen 250.000 kroner og omkring 100 anholdte. Det var derfor ikke uden grund, at informationschefen ved Københavns Politi, Flemming Steen Munch, udtalte:

Mange af dem er både før, efter og under kampen uden for terapeutisk rækkevidde. Vi ved ikke, hvad der driver dem, men der er jo i de forskellige fraktioner et indgroet had mod hinanden. (...) Det er det samme billede, som vi desværre ser, hver gang FCK og Brøndby spiller, nemlig at der er nogle hundrede mennesker, som ikke kan finde ud af, at det er fodbold, det drejer sig om, og det får jo lov til at sætte en grim plet på kampen.⁷

Følelsen af at noget måtte gøres brød frem igen, og endnu engang blev hooliganisme-registeret nævnt som løsning.

Lidt over en måned senere skulle de to hold mødes endnu en gang. Og i dagene op til kampen havde Parken tilmed besøg af Manchester United, der er kendt for at have et særdeles engageret publikum med sig på udebane. Belært af urolighederne en måned forinden frygtede Parken det værste, hvorfor man forbød Brøndbys supportere at bruge deres sædvanlige farverige tifoer og bannere, ligesom det ikke var muligt at købe mad og drikke for Brøndbys supportere, idet arrangørerne ikke kunne få folk til at tage tjansen med at betjene dem. Københavns politi derimod valgte en anderledes og mere modig beslutning kan man roligt sige, idet de lagde sig fast på en ny strategi til både F.C. Københavns kamp mod Manchester United og kampen mellem F.C. København og Brøndby IF den 5. november. Informationschef Flemming Steen Munch kommenterer strategien således:

⁷ "Ballade i København efter fodboldkamp". Ritzau Bureau, d. 2. oktober 2006.

- Meningen er, at vi nu vil prøve noget nyt. Der har været en fastlåst situation, hvor fodboldkampe har betydet store uroligheder med mange anholdelser. Nu prøver vi så at række hånden frem og se, om den bliver modtaget med et venligt klem.
- *Hvordan kommer den nye strategi til udtryk i kampen mellem FCK og Brøndby i dag?*
- Vi vil ikke være så massivt til stede i nærheden af Parken og betjentene har ikke indsatsdragter og hjelme på. Det går ud på at vise en lidt mere venlig og imødekommende attitude fra politiets side – så må vi se om det virker.
- *Hvad er årsagen til kursskiftet?*
- Det er simpelthen, at vi har set, at der ikke er nogen positiv udvikling inden for det her område. Til trods for, at det ikke drejer sig om mere end fodboldkampe, så er billedet ofte mange anholdelser og en hel masse uro rundt omkring i byen. Nu prøver vi at se, om vores adfærd kan ændre på tingene.⁸

Efter kampen kunne Flemming Steen Munch konstatere, at det havde været "en af de fredeligste fodboldaftener, vi har haft længe".⁹ Tre anholdte blev det til.

Rapportens opbygning

Var det et tilfælde eller rent held? Og hvad kan forskningen bidrage med i forhold til forebyggelse af fodboldvold? Internationalt er der de seneste ti år foretaget en række videnskabelige undersøgelser, der har vist sig at ruste politiet endnu bedre til at håndtere opgaver som ovenstående. Det er denne viden, som dette litteraturstudie har som ambition at bringe ind i en dansk sammenhæng. Formålet med projektet har således været at indsamle viden fra videnskabelige artikler, der har beskæftiget sig med måder, hvorpå man kan forebygge fodboldvold og -optøjer. Sigtet er således, at den indsamlede viden kan give politiet og kontrollørerne flere redskaber at basere deres strategier på.

Indledningsvis gøres rede for den systematiske indsamling af litteratur, der indgår i dette litteraturstudie.

Herefter følger selve resultaterne af litteraturstudiet. Der viste sig at være en kronologi i litteraturen, idet en del af forskningen knytter an til større slutrunder. Derfor vil fremstillingen delvist tage sig ud som casebeskrivelser. Afslutningsvist gøres i dette kapitel rede for forskningsprogrammer, der har vist særdeles gode resultater.

⁸ "Fodboldvold: Interview: Nu vil politiet være venlige". Politiken d. 5. november 2006.

⁹ "Rolig aften i Parken - tre anholdt". Politiken d. 6. November 2006.

Ved litteraturgennemgangen er vi stødt på perspektiver, der på forskellig vis har kastet lys på faktorer, der kan have indflydelse på udviklingen af fodboldoptøjer. Disse beskrives i kapitlet "Perspektiver". Bringes disse perspektiver ind i en dansk sammenhæng, kan de initiere en debat og være med til at rette fokus på områder, der normalt ikke medtænkes i forsøgene på at forebygge fodboldoptøjer.

På baggrund af litteraturstudiet og perspektiverne fremsættes afslutningsvis et udkast til en forskningsstrategi på området. Det sker i erkendelse af, at vi på dette område har et stort efterslæb i forhold til en forskningsbaseret tilgang til fænomenet.

Metode

Med litteratursøgning menes her en systematisk indsamling af relevant litteratur.¹⁰ Det er dog vigtigt, at systematikken ikke sættes over fornuften og i stedet for ens forhåndskendskab til feltet. Den systematiske søgning er et redskab til at opsøge litteratur, som man ikke havde kendskab til, før studiet blev påbegyndt.

Som strategi er i dette litteraturstudie valgt meget brede søgninger. Det giver i første omgang en del spildtid, idet der skal læses en stor mængde abstracts igennem, der viste sig irrelevante for dette studie. Strategien er valgt i erkendelse af, at fodboldvold er et fænomen med mange facetter. Dette har bevirket, at der er anlagt et væld af videnskabelige tilgange til fænomenet. Fodboldvold behandles således i litteraturen som både et individuelt psykologisk, et massepsykologisk, et samfundsmæssigt og et socialt fænomen, og er således interessant for, blandt mange andre fagfolk, kriminologen, psykologen, sociologen, kulturanalytikeren og idrætsforskeren. I dette studie er vi interesseret i enhver artikel, der kan bibringe viden, som kan være medvirkende til at forebygge fodboldvold. Derfor ønskede vi ikke at begrænse os i søgningen efter den, viste det sig, sparsomme litteratur på området.

Søgestrategi

Oversigt over den engelsksprogede litteratur er at finde i diverse databaser. Søgningen er foretaget i databaseværtten CSA Illumina (CSA: Cambridge Scientific Abstracts) samt databaserne Scopus og Scirus. Idet databaseværtten og de to databaser er forskelligt opbygget, vil man ikke få en ensartet søgning ved at søge på samme vis de tre steder. Søgningerne er således tilpasset hver database(vært). Der blev i vid udstrækning søgt trunkeret for på den måde ikke at overse angivende søgeord i f.eks. anden grammatisk form. Ved en trunkeret søgning på hooligan* får man således både hooligan, hooligans, hooliganism osv. med i sin søgning.

¹⁰ Se Fink (2004). Hart (2003).

Inklusions- og eksklusionskriterier

Ved søgningerne returneres et antal fundne artikler ("hits"). Abstracts blev læst igennem for hver enkelt artikel, hvormed der skete en reduktion i antallet af artikler, som efterfølgende blev bestilt og læst igennem. Sortering blandt de gennemlæste artikler skete på baggrund af inklusions- og eksklusionskriterier.

Inklusionskriterier

- Videnskabelige, peer-reviewed artikler.
- Anden videnskabelig litteratur, f.eks. antologier, udgivet af anerkendte forskere inden for feltet.
- Artikler omhandlende politiets rolle i forbindelse med håndtering af supportere ved sportsarrangementer.
- Artikler omhandlende andre aktørers opfattelse af politiets rolle i forbindelse med håndtering af sportsarrangementer.

Eksklusionskriterier

- Litteratur skrevet før 1990.
- Artikler skrevet på andre sprog end engelsk eller et skandinavisk sprog.
- Omhandlende specifikke sociale forhold, der ikke er sammenlignelige med danske forhold.

Såfremt særlig interessante artikler var refereret i den fundne litteratur, blev disse bestilt hjem til gennemlæsning. Derfor indgår der også videnskabelige artikler, der ikke har været gennem et peer-review system.

Det skal ligeledes bemærkes, at der i dette litteraturstudie indgår litteratur fra før 1990. Denne litteratur er fundet via inkluderet litteratur. Litteraturen fra før 1990 bringes ofte i passager, der leverer et historisk tilbageblik på, hvorledes man tidligere har set på aspekter relateret til dette emne.

Resultater af søgningerne

Søgningerne blev foretaget som vist nedenfor og med følgende resultater:

CSA Illumina (Social Science):

Søgning: Hooligan* OR Sports violence, overalt i teksten (701 hits)

Scopus:

Søgning: hooligan* som reference, article eller review (401 hits)

Scirus:

Søgning: hooligan*, overalt i teksten (303 hits)

Søgningerne og deres resultater blev gemt og siden gentaget i slutningen af projektperioden for at undersøge, om der var udgivet nye artikler på feltet siden første søgning. Resultaterne ovenfor er således senest opdateret d. 10. juli 2007.

Forebyggelse af fodboldoptøjer

Fodboldoptøjer i massepsykologisk perspektiv

Som vi har set informationschefen ved Københavns politi Flemming Steen Munch udtale, anså han folkene bag optøjerne i Parken i oktober 2006 for at være uden for terapeutisk rækkevidde. Set i et forskningsmæssigt perspektiv er det en opfattelse, han vil finde rigelig belæg for. Allerede i 1895 skrev den franske psykolog Gustave le Bon bogen *Massernes psykologi*, der siden er blevet en klassiker inden for studiet af massepsykologi. En af bogens hovedpointer er, at folk bliver anonyme i en masse og mister evnen til at handle ud fra de normer og standarder, som man normalt orienterer sig efter. Man mister ganske enkelt evnen til at modstå, hvad ens dømmekraft under normale omstændigheder tilsiger, at man skal afstå fra, herunder vold. Til gengæld er man som en del af massens altomfattende helhed underlagt en slags kollektiv underbevidsthed, hvor det er det irrationelle, drifterne og aggressionen, der hersker. Massen er i den henseende dybt uberegnelig, og der skal ofte ikke andet end en gnist til, før dens farlige egenskaber tændes. Le Bon taler her om massens egenskaber som en fast størrelse, hvis destruktive egenskaber smitter (contagion), så alle tænker og handler ens, mens smitten udløses, når en udefrakommende aktør suggestivt formår at få kollektivet til at handle destruktivt. Hitler kunne være et eksempel på den manipulation, der finder sted, når massens destruktive egenskaber udløses og hindrer individets brug af den sunde fornuft.

One of the most familiar assumptions of classical crowd psychology is what one might call “the agitator view”. That is, because crowd members are mindless, anybody can persuade them to do anything. They are especially vulnerable to unscrupulous individuals who want to use crowds to foment disorder. In every crowd one can easily spot such individuals initiating chants, directing operations, initiating violence. To adapt an earlier phrase, crowds are more accurately described as the bad leading the mad.¹¹

¹¹ Reicher et al. (2004), s. 560.

Den klassiske massepsykologi leverer for så vidt nogle svar på Flemming Steen Munchs frustrationer, men det er ikke svar, der gør tingene stort bedre, for set i den optik, er han underlagt massens lunefuldheder. Han kan således kun håbe, at en gnist ikke antænder bålet, mens han vanskeligt kan forhindre tingene ved at handle proaktivt. Ikke desto mindre er det denne forklaringsramme, man som oftest tyr til i forsøget på at forstå masseoptøjer. Det gælder såvel i forskningsmæssige sammenhænge som blandt medier, politi og politikere:

Not only the police and the media but also the academic community largely concur in blaming aggressive individuals – normally aggressive fans – for aggression at football matches. This is not only true of football. As a number of authors have pointed out, traditional models of crowd violence characteristically attribute conflict to inherent crowd pathology (...) – although whether the pathology is to be located in the distinctive character of individual crowd members (the so-called “riff-raff” account) or in collective processes which would undermine the rationality of anyone who happened to be present (the so-called “mad mob” approach) is a matter of debate.¹²

Det er nærliggende at anskue begivenhederne i Parken som et udslag af massens iboende patologi, der brød ud i lys lue. Vælger man den diagnose, skal man samtidig være klar over, at perspektivet implicerer en vis form for afmagt, eftersom det efterlader politiet i en situation, hvor man kun kan håbe det bedste, men frygte det værste. Massen lever nemlig sit eget liv, og lader sig ikke kontrollere af nogen udefrakommende instans, som tværtimod risikerer yderligere at tirre den i forvejen aggressive og uregerlige masse.

Den følgende case er interessant, fordi den på den ene side er et klassisk eksempel på, hvordan den traditionelle forklaringsramme nærmest per automatik sætter sig igennem, når det kommer til masseoptøjer. På den anden side danner hændelsen oplæg til et nyt syn på masseuroligheder, der bryder med den vante opfattelse, og som vi skal se nærmere på i forskningsmæssig sammenhæng. Begivenheden udspiller sig den 11. oktober 1997, hvor Italien møder England i en afgørende VM-kvalifikationskamp på det olympiske stadion i Rom.

¹² Stott og Reicher (1998), s. 355. Se også, McPhail (1991), Reicher (1987), Reicher og Potter (1985), Waddington (1992).

In previous years, probably the most dominant explanation of football crowd violence had been in terms of the violent predispositions of a subsection of fans. This "hooligan" account was also prominent in the days following 11 October. According to the Rome newspaper *Il Messagero*, for example, the English fans, who, even before the match, displayed "gorilla type actions near the Spanish steps", during the game "gave themselves up to an orgy of beer, their own sweat and the tears of others" (quoted in the *Independent*, 13 October 1997, p. 3). The *Scottish Mirror* and the *Scottish Sun* emphasised the role of "yobs". Both ran articles about one individual in particular, dubbed a "sick yob" by the *Sun* and a "general of terror" by the *Mirror*.¹³

Beskrivelserne indeholder såvel supporterens vanvid, som lederen, der forfører massen, og karakteriseres som en "sick yob" og en "general of terror". På den led passer de som fod i huse med den stereotype opfattelse af "the English disease", som hooliganismen også benævnes. Hvad skulle gøre denne begivenhed anderledes?

However, in England, the supremacy of the "hooligan" account was, for once, under challenge. The rarity of this challenge was implied in a caption to a photograph of England supporters and Italian riot police on the front page of the *Independent* (13 October 1997). It read "The same old story – or not?" The "not" referred to the claim that this time "violence" was explained by some as a product of the excessive brutality of the Italian police.¹⁴

Også den tidligere konservative minister, David Mellor, tilsluttede sig kritikken af det italienske politi. Mellor var på daværende tidspunkt leder af en arbejdsgruppe omkring fodbold, som Labourregeringen havde nedsat. I en kommentar til urolighederne skriver han: "With proper policing, everyone could have had a great time on Saturday ... but the behaviour of the Italian authorities on Saturday was a disgrace – shambolic and aggressive." (*Sun*, 13 October 1997, p. 4).

Hvad enten man imidlertid går ud fra den traditionelle opfattelse af hooliganisme, eller man ser politiet som årsag til optøjerne, som David Mellor gør det, så gælder det for begge tilgange, at de placerer ansvaret for masseoptøjers opståen ensidigt.

¹³ Ibid. s. 353.

¹⁴ Ibid. s. 354.

Masseoptøjer og hooliganisme – et psykologisk indblik

Vi skal i det følgende se nærmere på en forskningsretning, der adskiller sig fra såvel Mellors som den traditionelle tilgangs ensidige fokus og i stedet retter blikket mod den interaktion, der foregår mellem politi og massen. Det skal nævnes, at denne forskning har rod i studiet af generelle erfaringer med masseoptøjer:

General studies of crowds have shown that violence characteristically originates with the intervention of outside agencies such as the police or army, and that far more injury and death seems to be imposed upon the crowd by these agencies than is caused by crowd members themselves. None the less, as in the case of football crowds, the explanation of such violence is characteristically sought in the nature of the crowd alone. Not only does this limit understanding, it also has powerful ideological implications. If the state and its agencies are removed from the explanatory field, then they cannot be implicated in the production of violence. Moreover, if the crowd alone is responsible for violence, then the only solution lies in developing more sophisticated methods of repression.¹⁵

Placerer man således ansvaret for urolighedens opståen hos massen alene, er det klart, at løsningsmulighederne også vil rette sig mod mere og mere sofistikerede metoder for at komme den del af massen til livs, man mener, står bag urolighederne. Det netop fremsatte lovforslag i Danmark afspejler dette perspektiv ved at give politiet yderligere beføjelser til bekæmpelse af de personer, der har "en særlig voldsaura", for på den måde at indkapsle problemet og hindre dets spredning. Problemet med en sådan tilgang er, at den på forhånd bestemmer årsagen til volden som et udtryk for bestemte gruppers særlige normer. Heroverfor fremhæver Clifford Stott og Steve Reicher:

There are many problems in explaining collective conflict in terms of such norms. First of all, it is hard to account for the specificities of any given incident (when and why it starts, how it spreads, how it is terminated) in terms of a construct as general and context insensitive as the group norm. Secondly, and as a result, it is difficult to differentiate between events and explain why violence occurs in some cases and not others, why it sometimes takes one form and sometimes the other – unless, of course, one wants to claim that it is all a matter of crowd composition. We regard these twin problems as connected to a third: the peculiar myopia of models which seek to explain crowd violence by reference to the crowd in isolation.¹⁶

¹⁵ Ibid. s. 357-358.

¹⁶ Ibid. s. 357. For en uddybelse af det første punkt se Waddington, Jones og Critcher (1989).

Når det er problematisk at se urolighederne som forårsaget af en særlig gruppes voldelige normer, hænger det sammen med, at man derved overser den kontekst volden udspiller sig i – en kontekst, der kan være en afgørende faktor for voldens opståen. Og modsat kan en forståelse af konteksten i sagens natur afværge voldens opståen. Sagt anderledes, så handler det om at flytte fokus fra særligt voldeligt disponerede individer som årsag til urolighederne til et fokus på konteksten. Konsekvensen er, at man bevæger sig fra en forudindtaget holdning til en dynamisk vurdering af den situation, man befinder sig i. Har man på forhånd mere eller mindre lagt sig fast på en opfattelse af massens psykologi, så er det forventeligt, at ens handlinger i vid udstrækning også bliver derefter. Er udgangspunktet derimod en opbygget kompetence i at aflæse massen som en sammensat størrelse, så åbner der sig andre handlemuligheder, som vi siden skal se nærmere på. Her gælder det i første omgang om at fastslå den væsensforskel, der er mellem en forudindtaget holdning, og en dynamisk risikovurdering, der er kontekstorienteret. Hermed ikke sagt, at voldeligt disponerede individer ikke kan spille en rolle for masseoptøjer opståen, ligesom arrangerede slagsmål mellem f.eks. casualgrupper¹⁷ også er et eksempel på, at volden opstår som forventet, hvorfor en forudindtaget holdning vil finde bekræftelse i disse sammenhænge. Hvad, der gør sig gældende, er imidlertid nødvendigheden af at sondre og ikke se tingene under et:

By using such terms as "football crowd violence" the temptation is to think of a unitary phenomenon with a unitary explanation. However, it is important to distinguish between small scale conflicts which take part in the context of football matches and football crowds and those which actually involve large sections of these crowds. To be more explicit, we fully accept that there are individuals who attend football matches with the intention of fighting, that that they seek out locations where they expect to encounter or even arrange to meet similarly motivated people and that these intentions play a key part in explaining the ensuing (largely small scale) conflicts – although even here it is important to consider how predispositions articulate with settings in order to enable and produce actions. We also accept that there are aggressive police officers who may act violently towards fans without due provocation. However, we suggest that as conflict becomes more widespread and

¹⁷ Om casualgrupper i dansk sammenhæng, se Joern (2006).

involves larger numbers of people, the place of violent predispositions in the explanation of violent conduct, becomes increasingly marginal.¹⁸

I stedet for at se på masseoptøjer som et udslag af enten den ene eller den anden parts voldelige tendenser, peger Stott og Reicher på en anden tilgang: "Rather, what is required is a broadening of focus in order to look at the relationship between the different parties that are present. In short, collective football violence needs to be understood in terms of inter-groups dynamics".¹⁹ Reducerer man optøjer til supporterens voldelige tendenser, har man som nævnt allerede lagt sig fast på en forklaringsramme, og man mister dermed muligheden for at se den komplekse situation rummer. På samme vis gælder det, hvis man reducerer optøjernes opståen til, at det er politiets skyld alene. I det følgende skal vi se nærmere på, hvad man kan kalde for massens mange ansigter. Dette er en væsentlig forudsætning for en anderledes og mere dynamisk tilgang til studiet af masser frem for at lade blikket styre af et forudfattet syn.

Massens mange ansigter

Inden for sociologien tager studiet af identitetsdannelse gerne afsæt i forholdet mellem individ og samfund, eller rettere de forskellige fællesskaber, som individet ser sig selv som en del af. På den måde kan man tale om, at "any given person may adopt a range of social identities corresponding to the various categories of which they consider themselves to be a member".²⁰ Når individer handler på baggrund af et bestemt socialt tilhørsforhold, betyder det i følge Stott og Reicher, at "they will conform to the norms and beliefs which define the relevant category and react to others in terms of whether or not they form part of the same category". Videre skriver de:

In a number of studies now (...) we have discovered a pattern whereby a physical crowd is initially composed of people who consider themselves to belong to a

¹⁸ Ibid. s. 354-355.

¹⁹ Ibid. s. 355

²⁰ Stott og Reicher (1998), s. 358.

number of different social categories. In particular, many (if not most) define themselves in opposition to other violent sub-groupings.²¹

Spørgsmålet bliver derfor, hvordan en masse pludselig ændrer sig fra at være en uens sammensætning af forskellige grupperinger til at slå om i en ensidig bekendelse til volden? Hvad ligger bag dette omslag, og hvordan forstå, at folk, der tidligere har været erklæret ikke-voldelige, pludselig ikke bare udøver vold, men tillige finder voldsudøvelsen legitim? Stott og Reicher giver dette svar:

However, to the extent that the police perceive the crowd as constituting a homogeneous threat and then treat them homogenously, this alters self-categorisations amongst crowd members. In so far as a common fate is imposed upon them, hitherto heterogeneous groups in the crowd come to see themselves as a common category. Moreover, in so far as that fate is perceived as illegitimate and unduly repressive, resistance to the police is rendered acceptable if not seen as necessary self-defence.²²

En væsentlig nøgle til forståelse af massens omslag i vold ligger altså i den måde, politiet håndterer massen på, som vi senere skal se. Er udgangspunktet, at massen udgør en ensartet trussel, og derfor skal bekæmpes som sådan, så er der stor sandsynlighed for, at den ellers forskelligt sammensatte masse pludselig slår om i ensartethed og bekender sig til volden. Massens heterogene sammensætning af forskellige grupperingers selvopfattelser ændrer sig med andre ord med det til følge, at volden, som de fleste ellers før lagde afstand til, nu pludselig bliver legitim, fordi politiets håndtering af mængden som helhed opfattes som uretfærdig. Paradokset er, at den ikke-voldelige supporter kan ende med at søge støtte hos den voldelige supporter i bestræbelserne på at svare igen over for politiet. Og hvor mængden i udgangspunktet var til at overskue rent talmæssigt, så risikerer politiet at stå over for en aggressiv mængde af en helt anden størrelsesorden:

²¹ Ibid. s. 359. For en nærmere gennemgang af de forskellige studier af massens sammensætning se også: , Reicher (1996), Reicher og Stott (1991). Fælles for disse studier er, at de har undersøgt masser generelt.

²² Ibid. s. 359.

²⁴ Ibid. s. 359.

Finally, in so far as the crowd members are united by police action – forming a group numbered in hundreds if not thousands rather than their previously sub-categories numbered in handfuls or dozens – they are also empowered to act against them. In this way, those who previously eschewed violence may become involved in conflict against the police.²⁴

Og som Stott og Reicher skriver: "The irony is that police fears of hooliganism (and their consequent actions) may create the very conditions in which those fears are realised".²⁵ Ydermere er det en erfaring, at folk, der føler sig uretfærdigt behandlet af politiet, ofte ændrer deres syn på politiet, hvilket kan få særdeles alvorlige konsekvenser for fremtiden i følge Reicher et al:

What makes this all the more serious is that the effects are not limited to the crowd event itself. We find that people who expect the police to uphold their democratic rights (to protest, to watch sport in safety) but feel that the police have denied these rights are often those who are most outraged, most angry and who enter subsequent crowd events with the greatest willingness to confront the police.²⁶

Set i denne optik kan man derfor tale om, at politiets strategi til håndtering af hooliganproblemer risikerer at blive en selvopfyldende profeti:

For practitioners, however, a one-sided focus on the danger of so-called "hooligans" is liable to become a self-fulfilling prophecy. To the extent that police and authorities focus entirely on the other they fail to address their own actions. To the extent that they approach football crowds in terms of danger, their actions may serve to create a common category out of an initially heterogeneous crowd.²⁷

For at opsummere, så har det vidtgående konsekvenser for politiets håndtering af masseforsamlinger, om man opererer på baggrund af en traditionel opfattelse af massens psykologi, eller om man ser massen som differentieret og handler derefter:

Consequently, it is crucial to distinguish between a physical mass of people and a psychological crowd. Or, to put it the other way round, it can be dangerously misleading to conflate the two and to assume that a single mass of people equates to

²⁵ Ibid.

²⁶ Reicher et al. (2004), s. 564.

²⁷ Stott og Reicher (1998), s. 374.

a single psychological crowd. At the psychological level, it is characteristically inaccurate to refer to "the crowd" when analysing any given event, for one is usually dealing with crowds in the plural.²⁸

I forhold til at opretholde orden er det store dilemma, hvordan man kan kontrollere de mennesker i massen, der har en voldelig ambition, uden at støde resten? Hvordan er det muligt at handle forskelligt over for massen, der for det udenforstående blik umiddelbart fremstår som en enhed? For det første er det indlysende, at man tager udgangspunkt i, at massen består af forskellige grupperinger. Men herfra er der imidlertid en lang vej at tilbagelægge, før man har fået greb om massen.

I næste afsnit skal vi se nærmere på det samspil, der har været mellem en række voldsomme begivenheder og efterfølgende lovmæssige modforanstaltninger. Det er klart, at lovmæssige tiltag afspejler en politisk vilje til at bekæmpe problemet, mens de samtidig afspejler et syn på den masse, man mener at stå overfor. Som vi skal se, lægger tiltagene sig op ad den klassiske opfattelse af massens psykologi.

Øget kontrol med de engelske supportere

I Storbritannien har der altid været en nær sammenhæng mellem lovmæssige tiltag og fodbolduroligheder.²⁹ De fleste vil erindre tilskuerkatastrofen på Heysel stadion i 1985 i forbindelse med UEFA-cup finalen mellem Juventus og Liverpool, hvor 39 italienske supportere blev dræbt, og 350 blev såret. Udover, at begivenhederne i Bruxelles førte til udelukkelse af samtlige engelske klubhold fra den europæiske fodboldscene i fem år, så førte den også til, at den britiske regering gik i kødet på problemet med en række lovmæssige tiltag:

Consequently, powers to control the movement of "hooligans" were introduced by section 30 of the 1986 Public Order Act through which "Exclusion Orders" could be served on those who were convicted of "football-related" offences. These orders made it a criminal offence to attend designated football matches for a judicially-determined period and, at the domestic level, were widely credited with the break-up of several of the U.K.'s infamous hooligan groups (or "firms"). These powers

²⁸ Reicher et al. (2004), s. 562.

²⁹ For en oversigt over disse lovmæssige tiltag se bilag A

were extended by Part 2 of the Football Spectators Act 1989, which allowed for the imposition of "Restriction Orders" following conviction for football-related offences to prevent the defendant from leaving the U.K. when English teams were playing abroad.³⁰

Årsagen til Football Spectators Act skyldes optøjer under EM i Tyskland i 1988, hvor det engelske landshold deltog. Men erfaringerne skulle vise, at end ikke disse tiltag kunne dæmme op for problemerne.

Despite a significant increase in the number of FBOs (Football Banning Orders) issued in the build up to the 1998 World Cup, there was widespread "rioting" involving England fans in Marseilles, which was followed only two years later by the use of water-cannon, baton charges and tear gas against England fans by Belgian police during Euro2000.³¹

Det britiske parlament strammede derfor skruen en tand yderligere og vedtog *The Football (Disorder) Act*. Formålet var at give det engelske retssystem mulighed for at udstrække "banning orders" til også at omfatte mistænkte.

Further legislative changes to extend the police powers arrived first from a private member's bill that became the Football (Offences and Disorder) Act 1999, and then from the Football (Disorder) Act 2000. The 2000 Act was a radical step in the legislative campaign to control football-related disorder because it allowed Magistrates to serve suspected hooligans (or "prominents" as the police labelled them) with FBO's in the *absence* of a criminal conviction for a football-related offence. These FBOs "on Complaint" from the local Chief Constable were established under the amended Section 14B of the 1989 Act. Section 14B encouraged the practice of the police authorities compiling "profiles" (both locally and nationally) on suspects, which could then be used as evidence in FBO's hearings. Within two years of the introduction of the 2000 Act, the number of banning orders had risen sharply to just over one thousand.³²

Efter VM i Japan og Korea i 2002, hvor der stort set ikke var uroligheder, bevilgede Home Office 5 millioner pund til politiet med henblik på yderligere at "develop these profiles

³⁰ Stott og Pearson (2006), s. 3.

³¹ Ibid. s. 4.

³² Ibid. s. 4.

against known hooligans".³³ Antallet af FBO's er siden steget, så der eksempelvis i 2005 var 3700, der havde en Football Banning Order som følge af en fodboldrelateret dom, mens 550 havde fået en FBO "on complaint", det vil sige som følge af begrundet mistanke om hooliganisme.

Samtidig var der en tilsyneladende klar forbindelse mellem stigningen i antallet af FBO's og faldet i optøjer. EM i Portugal 2004 fulgte således i kølvandet på VM i Japan og Korea 2002. I Portugal blev der kun arresteret 53 supportere, mens der til sammenligning blev arresteret 965 under EM i Holland/Belgien i 2000, hvilket førte til førnævnte stramning på området. Set i det lys er det nærliggende at konkludere, at Football Banning Orders har været en succes, eftersom loven har forhindret engelske supportere i at rejse udenlands og være årsag til optøjer.

Der kan imidlertid være flere grunde til at forholde sig kritisk til denne udlægning. Udover eventuelle retssikkerhedsmæssige spørgsmål, så viser en nøjere gennemgang af de forskellige slutrundebegivenheder, at det forholder sig knap så simpelt, som tingene ellers umiddelbart lader antyde.³⁴ Til en begyndelse skal vi kaste et blik på EM-slutrunden i Holland/Belgien for herfra at bevæge os over til EM i Portugal i 2004.

Forinden er det dog en god ide at sætte ovenstående gennemgang af de lovmæssige tiltag i relation til de forrige afsnit, for ser man på rationalet bag Football Banning Orders, da er det båret af, at "major incidents of football crowd disorder at international competitions are caused by the convergence of individuals, or "hooligans", predisposed toward creating disorder. It follows from this that major "riots" can be prevented by preventing these hooligans from leaving the U.K."³⁵ Set på den baggrund bekræfter Football Banning Orders den traditionelle forestilling om massens psykologi, altså at volden har sit udspring i voldeligt disponerede individer, hvorfra den spreder sig. Tanken om at fokusere på den interaktive dynamik mellem supportere og politi og politiets rolle i det hele taget kommer i den optik til kort, idet synspunktet efterlader politiet uden nævneværdige aktier i urolighedernes opståen. Følgelig er der med andre ord ingen grund til at ofre politiet megen opmærksomhed i spørgsmålet om, hvorvidt uroligheder også kan

³³ Ibid. s. 4.

³⁴ Se James & Pearson (2006) for en kritisk drøftelse af det retssikkerhedsmæssige spørgsmål.

³⁵ Stott & Pearson (2006), s. 3.

tænkes at have rod i politiets måde at håndtere masseforsamlinger på. Den væsentlige reduktion af voldsomme begivenheder siden introduktionen af Football Banning Orders understøtter blot perspektivet yderligere. Men som vi skal se i det følgende, er der vægtige grunde til også at se tingene på anden vis.

EM i Holland/Belgien 2000

Selvom 965 anholdte umiddelbart lægger op til, at der var voldsomme problemer under EM i Holland/Belgien, så er der grund til at rejse flere spørgsmål, som både angår de konkrete uroligheder, men som også har en generel karakter.

For det første er det problematisk at antage, at fodboldoptøjer kan kontrolleres ved primært at fokusere på tilstedeværelsen af "voldelige supportere". Årsagen er den simple, at anholdelsesstatistikker fra større internationale turneringer, hvor engelske supportere har været tilstede, viser, at størstedelen af de arresterede ikke er kendte hooligans.³⁶ Samtidig kan der være grund til at skelne mellem de forskellige typer af voldelige uroligheder:

It is important to note that the type of disorder in which England supporters have historically become involved in while abroad is different to the highly organised and often pre-arranged serious violent "disorder" engaged in by "hooligan firms" in domestic football. Moreover, from a theoretical perspective the assumption that "rioting" is caused merely by the convergence of "hooligans" is highly problematic. It is widely acknowledged that the majority of those English fans arrested during the major "rioting" at international tournaments have no known history of involvement in football-related "disorder" (for example, of the 965 English fans arrested at Euro2000, only 30 had been identified by police as "hooligans").³⁷

Naturligvis kan man anføre, at det begrænsede antal kendte voldelige supportere skyldes mangelfulde efterretninger hos politiet, ligesom urolighedernes opståen stadig kan have sit udspring blandt de få, hvis man vil fastholde det traditionelle syn på massens

³⁶ Eksempelvis anfører Garland and Rowe, at antallet af anholdte i forbindelse med VM i Frankrig i 1998 beløb sig til 286, hvoraf kun 52, dvs. 18 procent, var kendte af National Criminal Intelligence Service. Garland & Rowe (2000).

³⁷ Ibid. s. 7.

psykologi. Men, som vi om lidt skal se, kommer disse argumenter til kort i nærværende tilfælde.

For det andet betyder tilstedeværelsen af "hooligans" ved større internationale turneringer ikke nødvendigvis, at det udarter sig til masseoptøjer. Eksempelvis var der ingen uroligheder i forbindelse med Englands kamp mod Portugal i Eindhoven til trods for, at det britiske politi havde identificeret "the presence of known "category C hooligans""³⁸.

For det tredje kan man tilføje: hvis man går ud fra, at optøjer skyldes særligt voldelige individer, så efterlader det spørgsmålet om, hvorfor nogle mål forekommer dem uinteressante det ene øjeblik, for i det næste at være årsag til uroligheder? Hvorfor er volden med andre ord ikke konsistent og dermed til en vis grad forudsigelig, når folkene bag per definition er voldelige?

I et forsøg på at komme udover den traditionelle opfattelses begrænsninger foretog Clifford Stott en undersøgelse af det belgiske politi i forbindelse med EM 2000. På baggrund af interviews og en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse var det formålet at blotlægge politiets holdninger til de tilrejsende engelske supportere. De hypoteser Stott satte sig for at undersøge var følgende:

- the Gendarmerie held stereotypes of England fans as a dangerous social category posing a high level of threat to public order;
- England fans were seen as a relatively uniform social category comprised of large numbers of hooligans actively seeking out conflict;
- behaviours that are normative for England fans were likely to be interpreted as both dangerous and a manifestation of hooliganism; and
- the Gendarmerie held a view of England fans that may lead them to use coercive force indiscriminately in a manner that was likely to create the necessary conditions for widespread collective conflict involving non-hooligan fans during crowd events.³⁹

³⁸ Stott (2003), s. 641. Bag identifikationen stod the National Criminal Intelligence Service (NCIS). Frostick og Marsh skriver herom: The NCIS unit maintains a database of known and suspected hooligans, categorized as A: (peaceful, *bona fide* supporters), B (possible risk of disorder, especially alcohol-related violence) and C (violent supporters or organisers of violence). Frostick & Marsh (2005), s. 166.

³⁹ Ibid. s. 644.

Undersøgelsen bekræftede samtlige teser. Politiet betragtede generelt de engelske supportere som en social kategori, der udgjorde en væsentlig større fare for opretholdelsen af ro og orden end de øvrige landes supportere. Således forventede politiet, at op mod halvdelen af de engelske supportere var hooligans, ligesom man mente, at omtrent samme antal aktivt ville søge at anspore til voldelige episoder. På samme vis forventede det belgiske politi, at 2/3 af samtlige engelske supportere på et eller andet tidspunkt i løbet af turneringen ville deltage i voldelige episoder, mens kun 1/3 af de engelske supportere ville søge at undgå konflikter, hvis de skulle opstå. Og med hensyn til opfattelsen af de engelske supporteres adfærd, mente politiet, at voldsomt støjende supportere i store grupperinger kombineret med en væsentlig indtagelse af alkohol, var ensbetydende med en farlig situation og et tegn på hooliganisme.

Finally, the analysis sought to explore the idea that the incidents of public disorder occurred in situations where the Gendarmerie held a representation that was consistent with the use of indiscriminate coercive force against England fans. The analysis thus far paints a picture of the majority of England fans expected to be either potential hooligans or as liable to engage in disorder at some time during the tournament and therefore as a relatively uniform, dangerous and volatile social group. The gathering of large boisterous groups of England fans consuming alcohol was expected to be intimidating, evidence of the presence of hooligans and posing a high risk to public order. Moreover, the threat posed by these groups was understood to be at its greatest in the period surrounding the England versus Germany game.⁴⁰

De svar Stott indhentede mere end antyder sandsynligheden for, at politiets opfattelse af de engelske supportere havde afgørende indflydelse på urolighederne, hvilket vi skal se nærmere på i det følgende.

England – Portugal

Den 12. juni 2000 mødtes England og Portugal i Eindhoven. Kampen var Englands første under EM, og som altid var forventningerne hos de engelske supportere store. Skuffelsen var derfor stor, da England tabte kampen 2-3 efter at have ført 2-0. Det var således

⁴⁰ Ibid. s. 652.

forventeligt, at de frustrerede supportere efterfølgende ville gå amok. Det skete imidlertid ikke, og en af årsagerne hertil var formodentlig det hollandske politi:

A key factor identified in the peaceful nature of the fans was the attitude of the Dutch police, described by the Director of Police Intelligence, Theo Brekermens, before the event: "We want to make a positive contribution to the festive nature of such an event. You don't do that by policing too firmly. So it's balancing between maintenance of public order and being a real host to the fans."⁴¹

England - Tyskland

Den 17. juni 2000 spillede England mod Tyskland. Scenen var nu rykket fra Holland til den belgiske by Charleroi. England vandt kampen 1-0, og efterfølgende kom det til voldsomme uroligheder. I medierne blev optøjerne overvejende skildret som David Dhillon fra *the Sunday Express* og Michael Harvey fra *The Times* her gør det:

Charleroi's main square, the Place de Charles II, which should have been the centre of celebration, resembled a battleground. More than 200 English yobs attacked German rivals, hurling chairs and sticks as they charged. (*Sunday Express*, 18 June 2000)

I had watched with delight as the Belgian riot police had waded into some 200 English thugs in Brussels the night before... I counted perhaps 300 hardened English hooligans bringing fear and mayhem to Brussels and Charleroi. (*The Times*, 19 June 2000)⁴²

Kun ganske få journalister tegnede et andet billede af urolighederne. Til gengæld afveg disse beskrivelser så markant fra den fremherskende opfattelse, at man tvivler på, at det er samme begivenhed, som journalisterne skildrer:

... there was no "riot" in Charleroi. There was no "pitched battle". There were no "rival mobs baying for blood". The fighting between English and German fans in the main square lasted for about 60 seconds. The clumsy but effective intervention of Belgian armoured water cannon and mounted police lasted about five minutes. (*Independent*, 19 June)

⁴¹ Weed (2001), s. 411.

⁴² Ibid. s. 412.

Compared to Marseilles in the World Cup and even Copenhagen last month and despite some vivid television pictures, it was little more than handbags at 20 paces. (*The Times*, 19 June 2000)⁴³

Spørgsmålet er, om urolighederne var så voldsomme endda, og om det belgiske politi overreagerede? I den sammenhæng er følgende kommentar fra Kevin Miles fra Football Supporters Association (FSA) interessant:⁴⁴

The Dutch police had a high-profile, low-friction approach which worked extremely well and brought out the best in the English fans. Here, on the day before the game the policing was non-existent until it was too late. Then after one or two problems had developed, the policing became heavy-handed and indiscriminate. There can be few methods of policing less precise than firing tear gas into a crowded pub and arresting everyone who emerges. (Kevin Miles, 19 June 2000)⁴⁵

Kevin Miles var ikke den eneste, der stillede sig kritisk an over for det belgiske politis fremgangsmåde:

As a retired police officer with lots of public order experience (Miners Strike, London Marches), I failed to see any "evidence" of gross public order offences by English fans. If that same policing had taken place in this country, many of the officers would be serving jail sentences. (BBC Panorama Website: name supplied).⁴⁶

Tim Crabbe, der er forsker i supporterkultur, var selv tilstede under begivenhederne og skrev efterfølgende tidsskriftsartiklen "The public gets what the public wants". I artiklen beretter Crabbe, hvordan stemningen blandt medierne var pisket op, både fordi der var en generel forventning om optøjer, når de engelske supportere deltog i en slutrunde, og fordi der dagen forinden kampen mod Tyskland havde været enkelte tilfælde af

⁴³ Ibid. s. 412.

⁴⁴ FSA svarer til de Danske Fodbold Fanklubber (DFF), der blev stiftet i 2003 som en paraplyorganisation for fodboldfanklubber i Superligaen, 1. og 2. division samt damernes Elitedivision. Ligesom den britiske FSA er den danske ækvivalent erklæret ikke-voldelig og støtter blandt meget andet FIFA's Fair Play initiativ. Ydermere kan det nævnes, at DFF, der repræsenterer 43.000 fans, blev bedt om at afgive høringssvar til justitsministerens lovforslag. Høringssvaret kan læses på www.fairfans.dk. Og i 2004 modtog DFF sammen med det kriminalpræventive råd, Europarådets pris for indsatsen for at udvikle en FAIR FANS tribune kultur.

⁴⁵ Weed (2001), s. 412-413.

⁴⁶ Ibid. s. 413.

småuroligheder, som førte til at "hooligan stories began to hit the front pages".⁴⁷ På trods heraf var der ikke tegn på, at tingene ville udarte sig på selve kampdagen. Det ændrede dog i følge Crabbe ikke ved, at der blandt medierne på det nærmeste var et behov for optøjer, som han skriver:

However, the growing media interest in England, which had already led to a chorus of condemnation from politicians, *demand*ed a story. A journalist on a leading liberal English broadsheet newspaper, who was in Belgium to cover 'non-footballing' issues associated with the tournament, reported how: *I was sat on my bed in my hotel room when I got a call from the news desk telling me that there's a riot going on in the main square and to get the story. I told them well 'I'm looking out of my balcony and there's nothing going on'. They just said 'it's going off now in the main square' and I told them 'I'm here. It's not' but they just told me 'go and find a riot' (vores kursivering).* (Personal communication, 26 Feb. 2001)⁴⁸

Uroligheder opstod der nu, men følger man Crabbe, var der på ingen måde tale om, at urolighederne stod mål med det belgiske politis indgriben. Selve begivenheden udsprang af arrestationen af to tyske supportere på en fortovscafé, som blev et tilløbsstykke for såvel presse som supportere: "This soon created a more obvious focal point and led to other fans and a larger group of determined, jostling journalists and cameramen moving towards the scene of the arrest". Videre beskriver Crabbe, hvordan situationen udvikler sig, da nogle plastikstole pludselig flyver gennem luften, uden at det dog for alvor griber om sig, hverken i omfang eller tid: "A melee ensued, with more chairs flying back and forth, which appeared to last for no more than one minute and result in no visible injuries, but which provided some highly photogenic images around which the wider discourse of football violence could be deployed".⁴⁹ Det er først, da det belgiske politi griber til handling, at situationen får en anden mere dramatisk drejning, som ifølge Crabbe tangerer det komiske, der hvor han befinder sig:

The drama, which it has been alleged, was itself something of a set up by the Belgian police soon enabled those same forces to mobilize their armoury in the shape of mobile water cannons, sirens and tear gas which sent crowds of people scattering

⁴⁷ Crabbe (2003), s. 415.

⁴⁸ Ibid. s. 416.

⁴⁹ Ibid. s. 416.

across the streets and central square, adding to the spectacle. While for the fans I was with the scene still had a comedy value as their gaze fell on the water canons knocking over Belgium police officers and other supporters placing themselves in their firing line in order to 'cool' off.⁵⁰

I det videre forløb ender det med, at over 800 bliver arresteret i løbet af weekenden, hvoraf halvdelen flyves til England. Siden har det belgiske politi tilkendegivet, at mange af anholdelserne var præventive: "we were taking people off the streets to see if they were causing trouble".⁵¹

Meget indikerer, at der var tale om en overreaktion fra politiets side. Til yderligere understøttelse af synspunktet tjener, at projektet "Police Expertise Euro 2000" blev iværksat året forinden EM. Projektet havde til formål at forstå "the impact of public order philosophy and tactics on observed levels of 'disorder'. Using observation teams in each of the host cities for each of the matches played data was gathered on the nature and levels of police deployment and the nature of fan behaviour. Perhaps one of the most striking findings was the relationship detected between perceived 'risk', style of public order policing and levels of 'disorder'.⁵² Mere konkret betød dette:

Data analysis was able to detect two contrasting styles of public order policing at work during the tournament. These two contrasting styles essentially mirrored those between the consensual and paramilitary styles outlined above, being characterised here as 'low profile' and 'high profile' respectively. 'High profile' deployments were defined in terms of approximately three times the level of visibly deployed police officers, greater visibility of 'riot' police and 'riot' vehicles and despite the larger number officers on the ground a lower overall level and quality of contact between police and fans. Using the levels of 'risk' defined by the security forces during the tournament the study was able to analyse the relationship between these contrasting styles and observed levels of 'public disorder' in 'low' and 'increased' risk situations.⁵³

⁵⁰ Ibid. s. 416.

⁵¹ Ibid. s. 413.

⁵² Stott og Adang (2003), s. 1.

⁵³ Ibid. s. 1. Forskellen mellem stilarter beskrives med disse ord: "Across the European Union there are widespread differences in 'styles' of public order policing. These differences emerge for a variety of reasons but can essentially be understood to range from coercive to consensual in their orientation. Coercive styles are loosely characterised by the management of 'public order' through the high visibility and early use of paramilitary 'intervention squads'. In contrast consensual styles are characterised by the management of

Vi skal i det kommende afsnit omkring EM i Portugal 2004 se nærmere på de videre aspekter i disse resultater og blot her fastslå, at politiets måde at håndtere masseforsamlinger på efter alt at dømme kan have indflydelse på udkommet.

Rather surprisingly it was found that the greatest levels of 'disorder' actually occurred in 'low risk' situations when 'high profile' policing had been utilised. Indeed in 'low risk' situations with 'high profile' deployments there was approximately twice the level of observed 'disorder' in contrast to 'low profile' deployments with the same level of risk. Moreover, in 'high risk' situations there were no significant differences in the levels of observed 'disorder' despite the fact that there were nearly three times as many officers deployed visibly on the ground. Put in other words the study demonstrates that in 'low risk' situations 'high profile' deployments actually coincide with the highest levels of observed 'disorder'. Moreover, in 'increased risk' situations 'high profile' deployments do not have a significant impact on the observed levels of 'disorder'.⁵⁴

Sammenholdt med den undersøgelse Stott foretog blandt det belgiske politi, er det oplagt, at netop forventningen om, at de fleste engelske supportere enten var hooligans eller havde hang til vold, ligger bag det belgiske politis måde at håndtere begivenhederne på i Charleroi. Med til historien hører, at der blandt deportationen af de engelske supportere befandt sig et amerikansk par, som var turister på det forkerte sted, på det forkerte tidspunkt. Der blev ydermere kun rejst anklage mod én af samtlige arresterede, der som modsvar gik ind i en langvarig appelsag.

Crabbe synes med andre ord at have en pointe, når han skriver: "Rather like Saddam Hussein's weapons of mass destruction, on this day 'hooligans' *were* news and so *had* to be 'found' and *made* 'real'.⁵⁵ Hvor Crabbe tillagde oprindelsen med vandkanonerne et komisk islæt, da ser Weed hele begivenheden med andre langt alvorligere øjne:

The incident where tear gas was fired into the pub was captured by TV cameras, which showed people being hit with truncheons as they emerged vomiting, and tied up with "plastic handcuffs" which were used by the British police, and widely

'public order' through negotiation, non-violent intervention and communication prior to the deployment of 'riot squads'. Ibid. s. 1.

⁵⁴ Ibid. s. 1.

⁵⁵ Crabbe (2003), s. 416.

condemned, during the miners' strike. The use of such implements by the police is now outlawed in the U.K.⁵⁶

De politiske reaktioner bar imidlertid ikke præg af, at det belgiske politi havde overreageret. Den britiske premierminister var således ikke sen til at undskylde over for sin belgiske modpart. Og som tidligere nævnt førte urolighederne til en lovmæssig stramning med vedtagelse af the Football Disorder Act og en optrapning i form af udstedelse af væsentlig flere Football Banning Orders siden hen. Inden for fodboldens verden reagerede UEFA med en trussel om at udelukke det engelske landshold fra videre deltagelse i turneringen, såfremt noget lignende skulle gentage sig. For at understrege situationens alvor sagde UEFA's præsident Lennart Johansson: "We cannot forget what happened in Heysel. We cannot ignore the Incidents in Istanbul and Copenhagen and specifically not what happened in Charleroi and Brussels".⁵⁷ Placeringen af optøjerne i Charleroi side om side med en tragedie som den i Heysel, fortæller noget om den alvor, hvormed man opfattede situationen. Omvendt kan man hævde, at det måske netop var de historiske fortilfælde, der formede det belgiske politis forhåndsindstilling til de engelske supportere, og dermed banede vejen for en overdreven indgriben.

EM i Portugal 2004

Som vi tidligere har været inde på, forløb EM-turneringen i Portugal uden de store uroligheder. Det kom således kun til større optøjer to gange i byen Albufeira, der hører under politistyrken Guarda Nacional Republicana (GNR), som står for at opretholde ro og orden i landområder og små byer som Albufeira. Til gengæld forløb tingene mere eller mindre roligt, når f.eks. det engelske landshold optrådte i Lissabon, hvor de fleste kampe blev spillet. De gange, hvor der var optræk til uroligheder, forstod Polícia de Segurança Pública (PSP), at forhindre det. PSP er den anden del af det portugisiske politi, som står for at opretholde ro og orden i byerne. Trådte politiet ikke til, var man vidne til, at de

⁵⁶ Weed (2001), s. 413.

⁵⁷ Ibid. s. 414. Det skal nævnes at flere aviser mente, at sammenligningen med Heysel, hvor 39 italienske fans døde, var en overdrivelse, da der hverken var dødsfald eller alvorlige personskader i forbindelse med urolighederne i Charleroi.

forskellige supportere opretholdt en form for selvjustits gennem det, man benævner "self-policing", hvilket vi skal se nærmere på siden.

Når der er grund til at hæfte sig ved, at Portugal opererer med to forskellige politistyrker, skyldes det, at det efter al sandsynlighed at dømme ikke beror på en tilfældighed, at det kom til uro det ene sted, mens politiet det andet sted var i stand til at forhindre, at små optrin udviklede sig til egentlige optøjer. For ser man på den måde henholdsvis GNR og PSP havde forberedt sig til turneringen på, så var der tale om to vidt forskellige strategier: "These two police forces developed different public order policies, strategies and tactics for the tournament".⁵⁸ Hos PSP lagde man især vægt på "low profile" information led graded, proportional and specifically targeted deployment." GNR derimod havde en anderledes konfrontativ tilgang, der lignede det belgiske politis opfattelse af og tilgang til de engelske supportere. GNR's strategi var således "more reliant upon "high profile", reactive and generally targeted forms of deployment associated with the escalation of violence at previous tournaments".⁵⁹ Det er tankevækkende, at det kom til uroligheder i Albufeira, hvor GNR stod for indsatsen. Endvidere er det tankevækkende, at PSP forud for turneringen havde indledt et samarbejde med Clifford Stott og Otto Adang, mens GNR afstod fra at deltage i samarbejdet.

In the 3 years leading up to Euro2004, the U.K. Home Office funded a programme of collaborative research between the University of Liverpool and the Police Academy of the Netherlands. This research was designed to further refine the ESIM (elaborated social identity model of crowd behaviour) analyses and develop a model of "good practice" for policing English football fans travelling abroad. Based upon a programme of 34 semi-structured observations at football matches involving English fans across nine European Union states, Stott and Adang developed an understanding of those police philosophies, strategies and tactics that corresponded with low levels of "disorder". Moreover, by gathering data from both police and fans this research was able to provide further confirmatory evidence of the importance of social identity and intergroup dynamics in managing "disorder" in the context of football matches with an international dimension.⁶⁰

⁵⁸ Stott et al. (2007), s. 79.

⁵⁹ Ibid. s. 79.

⁶⁰ Ibid. s. 78.

Mere specifikt peger undersøgelserne på, at uroligheder typisk opstod, når der var et misforhold mellem politiets risikovurdering af situationen på den ene side, mens supportere på den anden side ikke mente, at deres opførsel udgjorde nogen risiko for den offentlige ro og orden. Årsagen hertil kunne eksempelvis være, at politiet forventede, at højresthed og massiv alkoholindtagelse var ensbetydende med uroligheder. Og når politiet handlede ud fra en forestilling om, at hovedparten af de engelske supportere var voldelige, da var der tale om, at "police tactics tended to be "re-active" (i.e. engaging with fans primarily *after* conflict had developed) and reliant upon the highly visible use of "riot police" who were themselves tactically dependent upon the use of relatively indiscriminate coercive force".⁶¹ Videre læser man:

If crowds of English fans encountered such "high profile" policing at times when fans perceived themselves as posing little, if any, threat to "public order" it appeared to generate shared understandings in the crowd of the *inappropriateness* of police action. Within such social relational contexts fans previously "non-violent" social identity appeared to change such that conflict became more acceptable, "conflictual" fans were more likely to be seen as common ingroup members and some fans actually sought to provoke and engage in "disorder".⁶²

Modsat gælder, hvad der tidligere kort er nævnt, men som fortjener større opmærksomhed, nemlig fænomenet self-policing, som går ud på, at supportere selv opretholder orden.

I det følgende skal det til en begyndelse dreje sig om offentlighedens syn på politiet. Dernæst følger en mere tilbunds gående gennemgang af en undersøgelse foretaget blandt politiet, der havde til formål at se nærmere på politiets håndtering af en konfliktsituation i forbindelse med en demonstration.

Hvilke hensyn er der at tage i en sådan situation, og hvordan præger eksempelvis offentlighedens syn på politiets indgriben de strategier, der i sidste ende vælges?

⁶¹ Ibid. s. 78.

⁶² Ibid. s. 78.

Politiets mange roller

Ser man nærmere på forholdet mellem politi og offentlighed gør der sig flere interessante forhold gældende. I 1992 bragte *Police Review* en artikel skrevet af en politiinspektør, der havde været på en rundrejse til alle stadions med ligakampe. Artiklen rejste en voldsom kritik af politiet, og da den kom fra egne rækker, vakte det selvsagt en del røre, da *Sunday People* opfangede og bragte historien. Man forstår opmærksomheden, når man læser, hvad politiinspektøren kunne berette:

Somehow, police at most grounds are cheerless and miserable. Commonly, they seem to get it in their heads that football spectators are an inferior class, to be looked down upon, not to be spoken to, and to be bullied in a manner that would not be tolerated anywhere else. Almost always, they decline to speak to spectators and, when they do so, it is without discretion, understanding or common sense. Even asking directions of an officer outside a ground is a depressing experience generally. I am constantly dissapointed by what I see.⁶³

Daily Telegraph var ikke sen til at følge op på historien, og fik John Stalker, en tidligere politimester, der nu var sikkerhedsrådgiver for fodboldklubben Millwall, til at stå frem. Også han kunne berette om politiets manglende forståelse af supporterkulturen:

At a First Division match, a week or two ago, I asked a grey haired police sergeant for his general opinion of football fans. "Animals, most of them" he said, "You can't be nice to them, so they get the policing they deserve. At least here they do" ... It used to be said that the biggest single contribution to public resentment of the police was the enforcement of minor traffic laws. That may still be true, but the policing of the last two decades of soccer has also been a steadily corrosive drip on the attitudes of ordinary people to the police.⁶⁴

Senere samme år bragte *Daily Telegraph* yderligere en række artikler, der rejste en voldsom kritik af politiets måde at håndtere fodboldsupportere på. Manden bag artiklerne, Robert Hardman, takker i en artikel de mange supportere for at bidrage med viden om deres oplevelser med politiet, og skriver blandt andet: "I was not aware that random beatings

⁶³ Middleham og Williams (1993), s. 29.

⁶⁴ Ibid. s. 29-30.

were so prevalent".⁶⁵ Set på den baggrund forstår man Middleham og Williams, når de kommenterer det datamateriale, de har indsamlet fra radio, tv, aviser etc. for at belyse supporterernes syn på politiet: "If, however, the written and recorded material collected was accurately to reflect general levels of supporter satisfaction over policing issues, then the police are indeed losing enormous amounts of public goodwill because of the manner in which football policing is undertaken".⁶⁶ Tager man i betragtning, at sæsonen 1992/93 talte mere end 20 millioner tilskuere i divisionsrækkerne, kan der være grund til bekymring for politiets public relations, såfremt det indsamlede materiale udgør et dækkende billede af virkeligheden. Og her maner Middleham og Williams til besindighed. For det første fordi det er de færreste tilfredse supportere, der vælger at bruge tid på at tilkendegive deres tilfredshed i aviser, radio og på tv. Både fordi det som oftest kun er kritikere, der finder det umagen værd at bruge den fornødne tid på at skrive et læserbrev eller ringe ind til et radioprogram for at lufte deres utilfredshed. Og fordi medierne sjældent beskæftiger sig med tilfredsheden. Heri er der ganske enkelt en udtalt mangel på historier.

For det andet fordi Middleham og Williams kan henvise til surveyundersøgelser, der er foretaget blandt supporterne i samme tidsrum, og som peger i en anden retning: "Contrary to the heavily critical nature of much of the anecdotal evidence obtained during this research, according to the match surveys, supporters generally view the quality of policing to have improved since 1989".⁶⁷ Stik modsat af, hvad vi lige har læst, fremhæver supporterne generelt politiets imødekommenhed:

"In my section of the ground the same two officers are there every week. They even pop up at away games. This is good. They are firm, but good humoured and treat football fans as citizens." (29 year old male, Luton Town supporter)

"Since Hillsborough '89, away supporters are no longer treated like animals – we are people - they (the police) treat us magnificently" (24 year old male, Port Vale supporter).⁶⁸

⁶⁵ Ibid. s. 30.

⁶⁶ Ibid. s. 29.

⁶⁷ Ibid. s. 31. Middleham og Williams fremhæver, at hjemmeholdets supportere generelt er mere tilfredse end udeholdets. Se side 34 ff. samt kap. 9. Når 1989 er et centralt år, skyldes det Hillsboroughkatastrofen, som vi siden skal se nærmere på.

⁶⁸ Ibid. s. 32.

Naturligvis er der også supportere, der beskriver politiet kritisk. Pointen er imidlertid, at undersøgelserne generelt påpeger supporterernes tilfredshed siden 1989, hvilket er et ganske anderledes billede end det formidlet i medierne, som vi netop har set eksempler på i samme periode. Hvor medierne ofte tenderer mod at præsentere tingene entydigt, da kan man med Middleham og Williams konstatere, at virkeligheden er knap så simpel endda. Samtidig tyder supporterernes opbakning til politiets måde at håndtere fodboldkampe på, at supporterne forstår at tage bestik af og vurdere virkeligheden, ligesom politiet efter alt at dømme også gør det i de fleste tilfælde. Enkelte gange går det galt, men det er til gengæld de gange, pressen som oftest fokuserer på med en skævvridning af virkelighedsopfattelsen til følge.

Umiddelbart vil man mene, at såvel politiet som de i vid udstrækning tilfredse supportere kan se gennem fingre med pressens negative omtale af politiet og stole på egen dømmekraft. Så enkelt forholder det sig imidlertid ikke. I en undersøgelse foretaget blandt politiet i 2006 demonstrerer Patrick Cronin og Stephen Reicher, hvor mange faktorer, der kan spille ind i forbindelse med konflikthåndtering. Baggrunden for undersøgelsen var en øvelse, der foregik på politiets træningscenter, hvor 8 politifolk skulle gennemgå et kursusforløb med henblik på at opnå godkendelse som kommandoledere, også kaldet for "bronze officers". Hvis deltagerne består et sådant kursus, er det bagefter dem, der giver de direkte ordrer til de politifolk, der befinder sig i forreste linje i forbindelse med demonstrationer og lignende. Det er med andre ord bronzelederne, der omsætter de strategiske overvejelser til praksis. Deltagerne var mellem 37 og 54 år og havde mellem 16 og 29 års erfaring. Noget af det, Cronin og Reicher fandt frem til, var, at politiet er ekstremt bevidste om, hvordan håndteringen af en massekonflikt tager sig ud i forhold til at bevare ansigt over for offentligheden, og at der i det hele taget er en række forhold, der spiller ind i forhold til de beslutninger, der skal træffes. Denne beretning illustrerer meget vel, at politiet er underlagt en konstant hensyntagen til mange forskellige instanser:

In the midst of London's Poll Tax Riot of March 1990, the phone rang in the Metropolitan Police public order control room at New Scotland Yard. The officer who replied heard a familiar voice say 'this is Margaret'. After a brief moment, he realized he was talking to the Prime Minister. This officer, a participant in our

present programme of research, told us this anecdote in order to stress that crowd policing takes place under intense scrutiny from multiple audiences at multiple levels. These audiences have the power to exact consequences according to their judgment of police performance. Hence, however they themselves would wish to proceed, the senior officers who control the police operation must constantly manoeuvre around the expectations and demands of those who scrutinise them.⁶⁹

Bevidstheden om, at politimæssig intervention i det offentlige rum kan have konsekvenser, kommer til udtryk på mange måder. Udartede en massedemonstration sig for eksempel til masseoptøjer, var det en gennemgående bekymring hos de politifolk, der deltog i undersøgelsen, at de efterfølgende højst sandsynligt skulle stå til ansvar over for en række forskellige instanser:

Throughout the exercise, our respondents invoked concerns about their accountability to a series of different audiences. These concerns can be divided into two broad categories: external accountability (accountability to audiences outside the police service) and internal accountability (accountability to audiences within the police service).⁷⁰

Den eksterne bekymring var ofte rettet mod "a general concern with what 'the community' would think of police actions." Hvor vanskeligt det kan være at omgås offentligheden på den rette måde fremgår af, at politifolkene på den ene side "were aware that they could be blamed for being too permissive and allowing disruption to occur", mens deres handlinger på den anden side også var styret af "a particular concern with being blamed for being too repressive and hence held responsible for initiating conflict."⁷¹ At overvejelserne også har en praktisk betydning finder man beskrevet i dette interviewcitater: "As managers of the event you are gonna be put under a lot of pressure by your serials to get people kitted up [i.e. front line officers will want to put on protective riot gear], sometimes I know it sounds horrible, sometimes you may have to take a couple of injuries." Hvor man umiddelbart vil forvente, at politiets handlinger primært er styret af et bagvedliggende rationale, der sigter på at kontrollere situationen, så er der her tale

⁶⁹ Cronin og Reicher (2006), s. 175.

⁷⁰ Ibid. s. 183.

⁷¹ Ibid. s. 183.

om en kalkulation, der medtænker, hvordan man kan retfærdiggøre en intervention fra politiets side. Og dette vel at mærke en overvejelse, der indebærer villigheden til at lade folk i forreste linje lide nogen skade:

The point is that if the police are seen to act prior to having sustained any injuries, then they can be accused of being precipitate and of provoking violence. Once injuries have been sustained, then they are more likely to be seen to be the victims than the aggressors in the public eye, and their actions will be seen as responses to violence rather than violent in and of themselves. Indeed, more generally in our interviews and in other studies of crowd policing we have undertaken (Cronin, 2001) senior officers talk of 'acceptable damage', which refers to the level of crowd violence which officers are prepared to endure in order to render the police reaction legitimate in the eyes of the public.⁷²

Det er ikke kun over for offentligheden, at politiet i denne undersøgelse udviser en bevidsthed om, hvordan man skal agere. Ofte er der også en bekymring for "formal investigatory processes, especially public inquiries. Officers were aware that if any event were to turn into a serious riot, then such an inquiry would be highly likely. Given this ever-present possibility, our participants emphasized that all decisions must be made with an eye to their defensibility in front of a public inquiry."⁷³

Ligesom der er en bevidsthed om betydningen af offentlig sanktionering af politimæssig intervention, er der på samme vis en bevidsthed om internt at kunne stå inde for sine handlinger. Frygten for, at interne undersøgelser munder ud i tiltale og i værste fald karriereophør, følger således i kølvandet på masseoptøjer, hvor situationen er løbet løbsk: "Consequently, as with public inquiries, officers suggested that decisions must always be made with an eye to how they may subsequently be viewed by police investigators." Eller som denne politimand udtrykker det: "I do worry how kitting up would be seen in any internal police inquiry, which we seem to have quite regularly when a public order event has been seen to have gone wrong."⁷⁴ Samtidig er der en bekymring for, hvordan ens ligemænd ser på en. Som Cronin og Reicher skriver det:

⁷² Ibid. s. 184.

⁷³ Ibid. s. 184.

⁷⁴ Ibid. s. 185.

our participants were concerned with their accountability to their peers, that is, fellow senior officers. Peers may not be able to sack you, but one's reputation among them is critical both to social acceptance and to career advancement – and critical to one's reputation is the ability to remain in control of oneself and of events.⁷⁵

Sidstnævnte, evnen til at opretholde kontrol over situationen og samtidig bevare selvkontrollen, "is possibly the most important thing to any police officer."⁷⁶

Et tredje område, der gør sig gældende for det interne blik, er, at ligegyldigt hvor gode ordrer de overordnede politifolk stikker ud, så afhænger de af de lavere rangerende betjentes samarbejdsvillighed: "If junior officers disapprove of command decisions (...) then these officers can and do subvert the command strategy".⁷⁷ Cronin og Reicher sammenfatter deres observationer på denne vis:

In effect, these observations take us full circle. We began our analysis by showing that external accountability concerns led commanders to delay the use of repressive tactics and to countenance injuries to their own officers. Now, we see that internal accountability concerns pressured them to endorse such tactics in order to avoid police injuries. Therefore, as well as listing the various different accountability concerns that impact on public order commanders, this section has also shown that the police face multiple accountability concerns simultaneously and that different concerns may influence their decisions in different and sometimes contradictory ways. This suggests that it is not sufficient to look at specific accountability concerns in isolation, but rather we must look at their overall balance at any given point in time. Should that balance alter, then one would also expect the nature of command decisions to alter.⁷⁸

Hvor vanskeligt det kan være at træffe den rette beslutning, når tingene går stærkt, skal vi se nærmere på i en nøjere gennemgang af den øvelse politifolkene deltog i. Selve øvelsen var tilrettelagt som et tænkt scenarium, hvor en antifascistisk demonstration bestående af 5000 mennesker demonstrerede mod the British national Party, som på daværende tidspunkt var det største og mest yderligtgående højreparti. Inden demonstrationens start

⁷⁵ Ibid. s. 185.

⁷⁶ Ibid. s. 185.

⁷⁷ Den skotske sociolog Megan O'Neill fulgte politiet over en periode, hvor hun var med under briefing og efterfølgende fulgte forskellige grupper af politifolk i arbejde (O'Neill 2004, 2005). Hun påpeger bl.a. hvordan uoverensstemmelser mellem politifolks forskellige tilgange til opgaven har negativ indvirkning på resultatet af den opgave, der skal løses.

⁷⁸ Cronin og Reicher (2006), s. 186.

får betjentene at vide, at man har spottet omkring 40 uromagere blandt demonstranterne. Undervejs skal demonstrationen passere et bibliotek, hvor de højreorienterede har holdt til. Politiet havde derfor i forvejen placeret folk på stedet, der bar almindelig uniform. Da demonstrationen passerer biblioteket kaster demonstranterne med sten og flasker mod politiet, og nogle af betjentene får mindre skader.

Konflikten var her på et begrænset niveau og omhandlede kun omkring 40 uromagere i mængden. Det skal nævnes, at politifolkene modtog divergerende oplysninger omkring antallet af uromagere. På den ene side angav den enhed, der opererede på stedet under begivenhederne, at antallet af uromagere var 40. På den anden side angav politiets efterretningstjeneste, at antallet af uromagere var 900. Faktuelt var tallet imidlertid omkring 40. Demonstrationen bevægede sig videre forbi biblioteket, hvorefter menneskemængden delte sig i to. På det tidspunkt kom der en vedvarende periode med optøjer, hvor der var en række episoder på en gang, herunder benzinbomber, og et angreb på det hus lederen af British Nationals Party boede i. Der kom også efterretninger om at nogle af demonstrationens deltagere bar skydevåben. Det var lidt om setup'et for selve øvelsen.

Med hensyn til den undersøgelse Cronin og Reicher foretog, inddeler de overordnet demonstrationsforløbet i tre faser. Første fase er ikke-konflikt-fasen. Anden fase er den begyndende konflikt-fase, mens tredje fase dækker konfliktperioden, det vil sige den periode, hvor der er "intense and generalized violence."⁷⁹

I fase 1, ikke-konfliktfasen, går politifolkene ud fra, at de skal forholde sig til det laveste antal uromagere, altså omkring de 40, som man har spottet inden demonstrationens start. Alle var i denne fase enige om at anvende en taktik, der var meget målrettet og differentieret, hvis det skulle komme til uroligheder. Som en af deltagerne sagde: "It's about shooting the chiefs". I den fase bekymrede ingen sig om de resterende cirka 4960 demonstranter. Samtidig var man i den første fase yderst bevidst om, at "external audiences may hold them to account for intervening against crowd members".

⁷⁹ Ibid. s. 186.

Intervenerede man her, var der en frygt for, at det kunne medføre anklager for at fornægte demonstranternes rettigheder og for at provokere til vold. I denne fase var opfattelsen således, at man så vidt muligt skulle begrænse enhver indgriben.

I fase 2, den begyndende konfliktfase, ændres opfattelsen af situationen sig på en række områder. I denne fase var dilemmaet, at kommandoofficererne dels skulle sikre deres egne betjentes sikkerhed, dels at de stadig kunne "be held responsible for escalating a minor problem by intervening too early". Og samtidig var der en risiko for, at betjentene i frontlinjen kunne underminere kommandoofficerens beslutningsmyndighed ved at undlade at parere ordre. De mange hensyn kommer til udtryk i dette interviewuddrag, hvor man samtidig skal betænke det tidspres beslutningstageren er under:

I would be wanting to ask at this stage for the reserve officers to be kitted up because you seem to be in escalating violence. Your officers have already been injured, and you have to balance being seen to protect them with inflaming the whole crowd. It is a balancing act – you have to ask for these officers to be kitted up while, at the same time, ensuring they are tucked away around the corner so as not provoke the crowd.⁸⁰

På trods af frygten for at blive anklaget for at overreagere var der nu ingen, der længere foreslog at begrænse interventionen til "the chiefs". I stedet drejede det sig om "how wide to spread the net". Samtidig tager man nu efterretningstjenestens informationer, om at der er 900 uromagere, for givet i en sådan grad, at man diskuterede, hvor de resterende cirka 800 var: "As one officer asked, if the police have only met some 50 or so "troublemakers" where's the other 800 and odd?", mens en anden sagde, at der var "up to a thousand who are troublemakers. We have only identified 40 of them. If we go and arrest those, that could inflame the others and they could cause trouble here or further on".⁸¹ Det er værd at bemærke, at det eneste, der faktisk ikke ændrer sig i denne fase af øvelsen, er antallet af uromagere, der forbliver på antallet 40, og ikke de 900 som efterretningstjenesten anslår.

⁸⁰ Ibid. s. 187.

⁸¹ Ibid. s. 188.

Cronin og Reicher giver denne oversigt over fase 1 og 2, som samtidig viser, hvordan opfattelsen af situationen løbende ændrer sig for de deltagende betjente.

In the non-conflict phase, participants differed over how to treat the 40-strong 'hard core'. However, all agreed that, whatever tactics were used, they needed to be highly targeted and differentiated. To borrow the metaphor of one participant: (Cmdr, 42, 20), 'it's about shooting the chiefs'. When incipient conflict broke out, there were differences once again. However, the parameters of debate had changed. Now, no one suggested that intervention be limited to the 'chiefs'. Rather, the issue had become 'how wide to spread the net'. Hence, participants discussed the relative merits of arresting people for serious or minor crimes, and the practical and logistical difficulties associated with such interventions. 14. (C Insp, 48, 28): You can arrest for a very serious crime or minor crime. Some of them they will be smoking things like cannabis, just purely to wind the PCs up, so your arrest policy has got to be very clear, what you are gonna arrest for. Some of the participants began to suggest tactics that do not differentiate between demonstrators at all. Thus, one commander (Cmdr, 42, 20) suggested using officers in riot gear against 'the crowd' as a whole 'to drive them past the library'.⁸³

Da fase 3 begynder, konfliktfasen, er det samtidig enden på en differentieret opfattelse af situationen. Den eneste debat på dette tidspunkt var omkring timingen og kombinationen af strategier som for eksempel, om man skulle supplere med heste, om gummikugler skulle bruges osv. I denne fase stillede ingen sig kritisk an i forhold til, at disse taktikker over én kam så samtlige 5000 demonstrationsdeltagere som lige farlige

Once into the conflict phase, all considerations of differentiation and targeting were discarded. Thus, one officer explained how he would use horses to stop crowd members from proceeding despite their numbers: 15. (Cmdr, 42, 20): They can't get a lot of momentum up to push, so you could probably stand and fight with the crowd, I suppose, and start trying to force them, to stop them coming south so they've got no choice but to stand still. The only debate that occurred at this stage was over the timing and combination of such tactics: should riot police be used on foot, should horses be used, and should rubber bullets be deployed? However, nobody voiced any concerns about the fact that all these tactics treated anyone who remained present as equally dangerous and drew all of them into conflict with the police whether they liked it or not.⁸⁴

⁸³ Ibid. s. 189-190.

⁸⁴ Ibid. s. 190.

Grundlæggende rejser ovenstående studie det problem, at situationen i udgangspunktet ses differentieret, mens synet herpå ændrer sig i takt med, at konflikten indfinder sig og tager til. "As the event became more conflictual, progressively less emphasis was placed on information that suggested limited danger and progressively more on that which played up the danger of the crowd."⁸⁵ Hvad, der sker, er ganske enkelt, at betjentene forfalder til en opfattelse, der minder om Le Bons syn på massen, altså hvad man kan betegne som en traditionel opfattelse af massen – og det har fatale konsekvenser for situationens udvikling.

While there was still some use of the Allportian notion of individual pathology in order to underpin this claim (all crowd members must be anti-authority in order to be on the march), at this point we also saw the use of full blown Le Bonian ideas, according to which even the most respectable people can lose their judgment and become subject to crowd contagion. This was eloquently expressed by one chief inspector: 13. (C Insp, 45, 25): It's amazing how people who are extremely well behaved and hold good jobs and have a good public standing and are law abiding citizens get involved in all sorts of stuff but when you put it to them. They don't ever remember doing it, they just get caught up in the dynamics of the mob and start joining in with the troublemakers.⁸⁶

Vi skal i det følgende se en anderledes måde at forholde sig til håndteringen af masser på.

En dynamisk risikovurdering

For at komme til en forståelse af den drejning situationen tager ovenfor, skal vi vende tilbage til den undersøgelse, som Stott og Adang foretog som optakt til EM i 2004.⁸⁷ Undersøgelsen skal ses i forlængelse af de indsigter Adang og Cuveliers studie bragte for dagen i forbindelse med EM 2000 i Belgien og Holland, som ganske vist bragte megen ny viden med sig, men som ikke var "able to address the social and psychological processes that underpinned this observed relationship between policing and levels of observed 'disorder'. Additionally the study also pointed toward the limited understanding of 'risk'

⁸⁵ Ibid. s. 189.

⁸⁶ Ibid. s. 189.

⁸⁷ Stott og Adang (2003).

and subsequent difficulties in predicting which events will become disorderly and why".⁸⁸ Stott og Adangs undersøgelse baserer sig dels på deltagerobservation i forbindelse med 34 internationale klub- og landskampe, dels på interview foretaget med alle involverede parter.⁸⁹ Grundlæggende fandt de frem til, at risikobegrebet skal ses som en dynamisk størrelse:

'Risk' is traditionally understood as a characteristic of groups or of individuals within groups and is usually defined in terms of two factors: The first is the history of the fan group. If a fan group has previously been involved in incidents of 'disorder' (particularly with the host police force) then there is a tendency to define the fan group as 'high risk' regardless of the actual levels of risk posed. (...) The second is the categorisation of individuals within the wider fan base. This means of categorisation utilises three different categories (A, B & C) and has come to be almost universally adopted across Europe.⁹⁰

Størsteparten af supportere ses som kategori A supportere, der i udgangspunktet ikke opfattes som nogen trussel for opretholdelsen af ro og orden. Kategori B supportere "are seen to pose a 'risk' since they are understood to be individuals who welcome opportunities to engage in 'disorder' when such opportunity is present." Det er dog kategori C supportere "who are seen to pose the highest 'risk' since they are understood to organise and actively seek out 'disorder'. Consequently, all U.K. based and some other European operations specifically deploy operational units to locate category B & C fans in order to allow the deployment of 'riot' squads in the vicinity of the 'prominents'."⁹¹

Selvom en sådan inddeling og lokalisering af supportere kan være nyttig, finder Stott og Adang den også problematisk på flere måder.

First, categorisation can be applied differently by different forces such that it creates confusion over how to deploy operationally toward fans. Secondly, categorisation of fans can be dynamic within an event with numbers of category B & C fans varying dramatically. Finally, categorisation of fans tends to lead policing operations to

⁸⁸ Ibid. s. 2.

⁸⁹ Kampene blev spillet i 11 lande og alle på nær en, der var fra Skotland, havde engelske hold involveret.

⁹⁰ Ibid. s. 2.

⁹¹ Ibid. s. 2.

ignore the actual behaviour of fans and the 'risk' such behaviour pose in that circumstance at that time.⁹²

Derudover påpeger de to forfattere, at der er tre andre faktorer, der bør medregnes, når man skal foretage en risikovurdering. For det første er det væsentligt at have et så indgående kendskab til den pågældende supporterkultur som muligt. "For example, for the vast majority of English and Scottish fans heavy drinking combined with loud and boisterous drunkenness in the run up to the match is the norm."⁹³ For det andet handler det om:

"balance" or the "perceived appropriateness" of the police deployments. Police operations are often acutely aware of the potential levels of 'risk' posed by events and the need to justify particular forms of police deployment. However, these assessments of 'risk' and the subsequent justifications for deployment do not necessarily take into account the extent to which fans are aware of the levels of 'risk' posed or indeed see police deployments as justified.⁹⁴

Et eksempel herpå var en Champions League kamp mellem OSC Lille og Manchester United, hvor:

the United fans saw their fan group as posing little to no 'risk', and this was reflected in the assessment of the local football intelligence officer. Yet the match was defined as 'high risk' by the local commander and approximately one thousand police officers were on duty, the vast majority of whom were deployed in large groups in full 'riot' gear in sight of the United fans. This form of deployment led to situations in which the levels and styles of policing were seen as inappropriate (even dangerous) by United fans and subsequently shifts toward conflict were observed. Indeed it is this 'balance' between police deployments and fans perceptions of the 'appropriateness' of policing that lies at the heart of effective 'public order' policing in the context of football.⁹⁵

Den tredje risikofaktor, handler om internationalt politisamarbejde. Når internationale kampe bliver afviklet, er det de lokale politienheder, der forestår opretholdelsen af

⁹² Ibid. s. 2-3.

⁹³ Ibid. s. 3.

⁹⁴ Ibid. s. 3.

⁹⁵ Ibid. s. 3.

offentlig ro og orden. Det vil sige, at politiet skal føre opsyn med en udenlandsk supporterkultur, som man måske ikke er tilstrækkeligt bekendte med: "This fact can introduce 'risk' and such 'risk' can be reduced through the effective operational deployment of police officers from the visiting police force."⁹⁶ Et eksempel på et sådant scenarium var da F.C. Boavista mødte Manchester United:

fans on the terracing area unfurled a large flag with the words "Tony O'Neil's Red Army". This was taken as a sign by the match commander that a signal had been given for Manchester United 'hooligans' to 'riot' subsequent to the match. This assessment went against all of the evidence of the low 'risk' posed by the United fans gathered by the research team and was contrary to the judgement of the operational commander and the Greater Manchester Police (GMP) Football Intelligence Officers (FIO's) who were attending the match. The operational commander consulted with the FIO's and was able to validate the match commander's judgement and reassess the level of 'risk'. In so doing the operational commander was able to prevent an unnecessary escalation in police deployment. Thus, through effective international police cooperation a more valid and evidence based assessment of 'risk' was made possible and 'inappropriate' police deployment avoided.⁹⁷

Scenariet kunne have fået et anderledes og mere voldeligt udfald. Tænker man tilbage på den undersøgelse Cronin og Reicher foretog blandt politifolk på træningscentret for "riot control", var der også her tale om, at politifolkene undervejs modtog forskelligartede informationer. Hvor de i udgangspunktet opererede ud fra en differentieret opfattelse af situationen, da ændrede opfattelsen af situationen sig ved urolighedernes start, og de 40 uromagere blev efterhånden som begivenhederne tog fart forvandlet til 5000. I nærværende kontekst vil man karakterisere en sådan handlemåde som en traditionel risikovurdering. Problemet er, at man for så vidt mister evnen til at tage bestik af den aktuelle situation. Og værre endnu så sker det på bekostning af, at ens forudfattede holdning tager over og bliver styrende for situationen. Stott og Adang har på den baggrund efterhånden flere gange påpeget, at en traditionel risikovurdering i forbindelse med en konfliktsituation risikerer at blive en selvopfyldende profeti. Alternativet hertil fremstiller de på denne vis:

⁹⁶ Ibid. s. 3.

⁹⁷ Ibid. s. 3.

Consequently, the most effective way of policing public order is to maintain a 'balance' between the perceived levels of risk and the nature of policing deployment. Our research suggests that if balance is achieved there are specific psychological and behavioural consequences among the fans. First at a psychological level, police deployment is understood as appropriate and subsequently relations between the fan group and the police in general are seen as legitimate. Secondly, at a behavioural level, there is an emergent 'self policing' culture among fans whereby there is a marginalisation and isolation of 'hooligan' elements, a lack of support for (and even active suppression of) 'anti-social' activity among the fans and a generalised avoidance of conflict. This is particularly true among club sides but has also been evident among England fans. However, if balance is not achieved then there are also corresponding psychological and behavioural consequences. At a psychological level there is a perception of the inappropriateness of police action and intergroup relations between fans and police are seen as illegitimate. Subsequently, at a behavioural level, there is increased support for 'anti-social' activity and the emergence of uniform and generalised aggression/conflict.⁹⁸

Stott og Adang nævner flere eksempler, hvor der har været en ubalance mellem politiets risikovurdering af situationen og supporterernes ditto. Og ser vi tilbage på Tim Crabbes beskrivelse af urolighederne i Charleroi, da illustreres misforholdet for så vidt gennem hans skildring af politiets brug af vandkanoner, der af enkelte af supporterne blev set som en kærkommen afkøling på en varm dag – indtil begivenhederne for alvor eskalerede.

Med hensyn til begrebet "self policing" giver Stott og Adang flere eksempler herpå.⁹⁹ Et af de mere velkendte eksempler finder vi dog hos antropologen Richard Giulianotti, der i sin beskrivelse af de skotske supportere kommer ind på det paradoksale forhold, at fodbolduroligheder finder sted i Skotland, mens der til gengæld hersker en fredelig stemning, når supporterne, herunder hooligans, følger landsholdets deltagelse i slutrundeturneringer. Op gennem firserne har landsholdets supportere således opbygget et image som "the Tartan Army", der fejrer deres hold, som var det et karneval.¹⁰⁰ Hvis der er optræk til uroligheder, hindrer supporterne det som regel selv under henvisning til det image, de har opbygget. I forbindelse med EM i 1992 i Sverige vandt de omkring 5000 tilrejsende skotske supportere UEFA's Fair Play pris "for their friendly and sporting conduct". Betydningen af et image kender vi fra roliganbevægelsen i Danmark, hvor

⁹⁸ Ibid. s. 4.

⁹⁹ Både i nærværende tekst samt i Stott et al. (2004).

¹⁰⁰ Giulianotti (1995).

klaphatten ingenlunde lægger op til vold. Som vi siden skal se under afsnittet *medier, politik og hooliganisme*, så kan identifikationen med et image gå i en anden retning, idet også hooligans identificerer sig med et medieskabt image.

Det er i den sammenhæng værd at nævne, at Stott et al. har sammenlignet de engelske og de skotske supportere i forbindelse med EM i Frankrig i 1998, hvor engelske supportere som bekendt blev involveret i voldsomme uroligheder. I pressen sammenholdt man netop de engelske og de skotske supportere og fandt, at fraværet af uroligheder hos skotterne skyldtes fraværet af hooligans. Det er som ovenfor beskrevet ikke tilfældet. De skotske hooligans var der, de var bare ikke voldelige. Pointen i undersøgelsen er at diskutere tendensen "to explain the presence or absence of "disorder" in the context of football solely in terms of the presence or absence of "hooligan" fans."¹⁰¹ Med hensyn til de skotske supportere blev de gennemgående positivt modtaget:

On the whole, in each of the host towns, Scottish fans perceived a tolerant, permissive and often explicitly friendly response from other fans, locals and the police. This positive intergroup context functioned to legitimize the expression of boisterous or 'carnavalesque' behaviour among the Scottish fans.¹⁰²

Erindrer vi den undersøgelse Stott foretog blandt det belgiske politi i forbindelse med EM 2000, da var netop en larmende adfærd kombineret med indtagelse af megen alkohol ensbetydende med en farlig situation og et tegn på hooliganisme. Også her ser man betydningen af et image.

Som afrunding på dette afsnit er der grund til at nævne, at EU har taget Stotts og Adangs forskningsresultater til efterretning på to områder. For det første i forhold til området: "Police tactical performance for public order management in connection with international football matches".¹⁰³ For det andet i forhold til området: "Dynamic risk assessment in the context of international football matches: a model".¹⁰⁴

¹⁰¹ Stott et al. (2001), s. 359.

¹⁰² Ibid. s. 375.

¹⁰³ Council of the European Union, Brussels 20 April 2005, 8243/05.

¹⁰⁴ Council of the European Union, Brussels 20 April 2005. 8241/05.

Sammenfatning

Sammenfattet er der en række ting, som politiet kan gøre for at undgå konflikters opståen. Først og fremmest gælder det, at politiet betragter sig selv som en aktør, der kan have indflydelse på udviklingen af uroligheder. EM i Belgien/Holland og EM i Portugal er to eksempler på, hvordan politiet gennem distance til massen og en konfrontativ strategi var medvirkende årsag til, at urolighederne brød løs. Og samme begivenheder er også eksempler på, hvor effektiv den modsatte strategi kan være.

Først og fremmest er det vigtigt, at politiet opererer ud fra en interaktiv strategi. Fordelen ved en interaktiv strategi med supporterne leder ikke kun til kontakt- og tillidsskabende relationer. Strategien gør det også muligt at skelne mellem forskellige grupperinger i massen. Grupper med voldelige intentioner vil således sjældent interagere med politiet, mens fredeligt indstillede supportere som oftest vil. Hvis fjendtligt indstillede supportere samtidig forsøger at skabe en konflikt, er det muligt, at andre supportere vil forsøge at stoppe den (self-policing), fordi de finder handlingen illegitim – her spiller tillidsrelationen til politiet en rolle. Det er dog væsentligt at erindre, at politistrategier ikke nødvendigvis forhindrer al konflikt, men de kan have en væsentlig indflydelse på forskellige grupperinger med det til følge, at konflikten bliver inddæmmet og isoleret. Det vil sige, at den begrænses til de få frem for at eskalere til at omfatte mange. De få bliver samtidig marginaliseret, og deres handlinger fordømmes kraftigere af ikke-voldelige supportere. De ikke-voldelige supportere vil i sådanne situationer, grundet tillid til at politiet handler hensigtsmæssigt, ikke lade sig drage ind i konfrontationer mellem voldelige supportere og politiet.

Videre er det vigtigt at holde for øje, at anvendelsen af kontrollerende og disciplinerende strategier over en bred kam kan have den modsatte effekt. Dette mønster er set i en række sammenhænge, hvor politiet anvender en generel strategi, der ser massen som en homogen størrelse frem for at have blik for massens forskellighed. Tanken bag samlet at slå hårdt ned på massen sigter gerne på at tage urolighederne i opløbet, men som det gentagne gange er demonstreret i dette litteraturstudie, er det ikke en hensigtsmæssig strategi. Den del af gruppen, der er ikke-voldelig, oplever pludselig en begrænsning af deres ellers legitime intentioner. Det bliver herfra lettere at tilslutte sig den voldelige del af

gruppen. En udifferentieret politiindsats, der har til hensigt at stoppe en konflikt i dens indledende fase, kan således have den omvendte effekt og føre til konfliktens eskalering. Optrapper politiet yderligere anvendelsen af interventionstrategier mod mængden, kan situationen eskalere således, at deltagere søger sammen med de mest erfarne udi volden. Og som tidligere nævnt, er det ofte efterfølgende denne gruppe, som reagerer mest voldsomt, hvis de siden kommer i en lignende konfliktsituation.

Perspektiver

Dette kapitel omhandler forhold, som det ikke umiddelbart står i myndighedernes eller arrangørernes magt at regulere. Når vi alligevel finder dem relevante, skyldes det, at de kan have væsentlig indflydelse på en række områder, som vi skal se eksempler på.

Medier, politik og hooliganisme

Ser man nærmere på mediernes rolle, spiller jagten på sensationelle historier en central rolle for opfattelsen af fodboldoptøjer. Således påpeger John H. Kerr, at offentlighedens kendskab til problemet primært går gennem medierne, og at det er sensationen, der som oftest er journalistikkens drivkraft efterfulgt af en mulig panikagtig stemning blandt offentligheden.¹⁰⁵ Pressens hang til sensationsjournalistik var man allerede opmærksom på tilbage i 1978, hvor Social Science Research Council and the Sports Council fremkom med *Report on Public Disorder and Sporting Events*:

It must be considered remarkable, given the problems of contemporary Britain, that football hooliganism has received so much attention from the Press. The events are certainly dramatic, and frightening for the bystander, but the outcome in terms of people arrested and convicted, people hurt, or property destroyed is negligible compared with the number of people potentially involved.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Kerr (1994), s. 8.

¹⁰⁶ Social Science Research Council and the Sports Council (1978). Et anderledes og måske mere realistisk blik på virkeligheden finder man i denne kommentar til uroligheder hos Middleham og Williams: "It is impossible to quantify the current level of football-related disorder or to make accurate comparisons even with the recent past. Perhaps partly because of this, the media tend to portray the problem in a rather polarised way. Rogan Taylor, speaking the day after televised disorder at the Manchester City v Tottenham Hotspur FA Cup Quarter Final on 7th March, 1993, summed this up when he said: "With regard to the media,

Det er bemærkelsesværdigt, at rapporten maner til en mere besindig og virkelighedsnær omgang med virkeligheden i en tid, hvor hooliganismen var på sit højeste. På den led stemmer rapporten meget vel overens med den diagnose, sociologen Pierre Bourdieu stiller om sensationens logik i bogen *Om TV – og journalistikkens magt*.¹⁰⁷ Således påpeger Bourdieu, at journalistikken forstørrelser virkeligheden, al den stund den almindelige hverdag ikke har appel til publikums gunst. Det er sensationen, der sælger, hvorfor jagten på sensationelle historier sætter ind. Når den gode historie er bragt, vil man som oftest se andre medier følge trop. Problemet er, at der sjældent er tid til at gå historien efter i sømmene. Kravet til nyhedsformidling er nemlig, at de forskellige nyhedsredaktioner følger trop og ligeledes bringer nyheden. Når nyhedslogikken er centreret omkring sensationer, giver det sig selv, at et tilfælde som det i Charleroi ender på forsiden, eftersom det rummer alle de ingredienser, der skal til for at koge en god historie.

Nu beskæftiger Bourdieu sig ikke med forholdet mellem fodboldoptøjer og nyhedsformidling. Det gør Stuart Hall derimod tilbage i 1978, hvor han peger på forholdet mellem sensationsjournalistik og hooliganisme, ud fra det han kalder "the amplification spiral", der går ud på, at en overdreven dækning af et problem kan medvirke til problemets forværring. Hall skriver:

If the official culture or society at large comes to believe that a phenomenon is threatening, and growing, it can be led to panic about it. This often precipitates the call for tough measures of control. This increased control creates a situation of confrontation, where more people than were originally involved in the deviant behaviour are drawn into it ... Next week's "confrontation" will then be bigger, more staged, so will the coverage, so will the public outcry, the pressure for yet more control.¹⁰⁸

football is either all fine and lovely or absolutely terrible and dire, but the fact of the matter is light and shade mixed together. What we saw yesterday was some heavy shade. The shade has never gone away, and it is better than what it was five or six years ago. ... The media tends to either under report or over report, and it does not hit a happy medium with football." (vores kursivering) (Talkback, Radio Lancashire, 8th. March 1993), Middleham og Williams, 1993 s. 12. Middleham og Williams peger på det paradoksale forhold, at surveyundersøgelser foretaget blandt supportere og politifolk efter Hillsboroughkatastrofen viser, at såvel fans som ledende politifolk mener, at problemet er faldende til trods for mediernes fremstilling heraf. Eksempelvis svarede 45 procent af de ledende politifolk, at der var et problem, men det var ikke alvorligt, mens 45,1 procent svarede "No real problem". Spørgsmålet lød: "In the context of public order problems in your area, how serious a problem is football related disorder?". Middleham & Williams (1993), s. 19.

¹⁰⁷ Bourdieu (1998).

¹⁰⁸ Hall (1978).

Ifølge Hall har denne spiraleffekt i mediernes dækning af hooliganisme gjort sig gældende siden 1960'erne.¹⁰⁹ Murphy et al. slutter op om denne pointe, idet de ligeledes mener, at pressens dækning af fænomenet har centreret sig om sensationsoverskrifter.¹¹⁰ Dog placerer de sensationsjournalistikkens rødder tilbage i 1950'erne, hvor ungdomskriminalitet og vold blandt unge var stigende med en tilsvarende offentlig bekymring og frygt til følge. Nogle af de steder, hvor pressen kunne finde historier om vold, var blandt en minoritet i fodboldpublikummet, som hyppigere kom i aviserne end såvel antallet af "hooligans" som mængden af vold lagde op til. Problemet tog til i bevidsthedsmæssig omfang, da England skulle afholde VM i 1966, idet pressen viste sig yderst leveringsdygtig udi historier om hooliganisme, der kunne ødelægge turneringen for alle. Nu forløb VM uden problemer, men kimen til den moralske panik var sået og jorden blev op gennem 1970'erne vedvarende gødet:

By the 1970s calls for tougher action on trouble-makers became common place in the tabloid's headlines: "Smash these thugs" (*Sun* 4 October 1976), "Thump and be thumped" (*Daily Express* 25 November 1976), "Cage the animals" (*Daily Mirror* 21 April 1976) and "Birch 'em!" (*Daily Mirror* 30 August 1976). During the 1980s, many of these demands were actually met by the British authorities, in the wake of tragedies such as the Heysel deaths in 1985, "Cage the animals" turning out to be particularly prophetic. As these measures were largely short-sighted, they did not do much to quell the hooliganism, and may have in fact made efforts worse. As such, football hooliganism continued to feature heavily in the newspapers and mass media in general and still does today.¹¹¹

Sideløbende med den moralske panik og mediernes opfordring til at skride hårdere ind over for uromagerne, gør der sig en anden bemærkelsesværdig tendens gældende. Hvor frygten på den ene side lægger op til afstandstagen, så fascinerer den samtidig. Denne frygtens tvedeling er et område, journalistikken forstår sig på. Nogle af de mest populære

¹⁰⁹ Det er vigtigt at understrege, at Hall ikke anså pressen for at være den direkte årsag til hooliganisme: "I do think that there is a major problem about the way the press has selected, presented and defined football hooliganism over the years (...) I don't think that the problem of hooliganism would go away if only the press would keep its collective mouth shut or look the other way. I do however (...) believe that the phenomenon known as "football hooliganism" is not the simple "SAVAGES! ANIMALS!" story that has substantially been presented by the press. Hall (1978).

¹¹⁰ Murphy, Dunning & Williams (1988).

¹¹¹ Frostdick & Marsh (2005), s. 115.

tv-programmer handler således om hooliganisme gennem eksempelvis undercoverreportager, der giver tv-seeren et voyeuristisk kick. Tim Crabbe kalder, ligesom Allirajah, fænomenet for "hooliporn", og giver belæg for sit syn på denne vis:

Testimony to this point is provided by the spate of British television documentaries broadcast in the run up to the 2002 World Cup finals which focused on the topic of 'hooliganism', including Channel 4's *Football Fight Club* and BBC2's *Hooligans*. As Duleep Allirajah has argued in his 'Offside' column in relation to the latter, 'more serious', of these programmes: *It was the very act of watching illicit hooligan action through secret cameras that gave the programme its voyeuristic appeal. This was not so much investigative journalism as hooliporn. Football hooligans disgust and frighten us — but they fascinate us too. The documentary makers would never admit it, but there is a certain gangster chic about these designer-clad men of violence. How else do we explain the fact that Hooligans attracted two million viewers?* (Allirajah 2002) (vores kursivering)¹¹²

Nu var der som bekendt ikke problemer under VM i Korea og Japan, men forventningerne var der, ligesom forventningerne til EM i Holland og Belgien også var der, og tillige blev dækket ind af begivenhederne i Charleroi.¹¹³ Med Crabbes ord, så var begivenhederne i Charleroi blevet "constructed in the popular imagination and *made* "real" long before they were enacted".¹¹⁴ Og hvis tingene ikke sker af sig selv, så kan man altid hjælpe dem på vej, som det i følge Crabbe var tilfældet under VM i Frankrig i 1998, hvor engelske supportere blev betalt for at "stage battles and throw missiles", hvilket får Crabbe til at drage konklusionen, at det er vanskeligt "to draw any clear distinctions between news making and news reporting".¹¹⁵

Et er imidlertid, at virkeligheden ikke altid kan måle sig med, hvad man i bourdieuske termer kan kalde for en forstørret virkelighed. Noget andet er, at følger man

¹¹² Crabbe (2003), s. 418. Crabbe strækker sin analyse af symbiosen mellem medier og publikum videre end til blot at omfatte fodboldoptøjer: "As I write, a global audience is gorging on a daily feast of the pornography of war beamed from Iraq, as media vehicles demonstrate a willingness to titillate their audiences with the prospect of 'action' as much as with the condemnation of its performance. It seems to matter little whether such dramas are embodied in the prefigured form of the 'evil dictator' or the football 'hooligan'." Ibid., s. 418. Også i 1970- og 80'erne gjorde mediernes indflydelse sig gældende i følge Middleham og Williams, som skriver: "Hooligan escapades were often fuelled by media interest which led to some of the "hooligan gangs" achieving cult status." Middleham & Williams (1993), s. 11.

¹¹³ Fascinationen af hooliganismen ses tillige ved den kultstatus film som *Green Street Hooligans* og *The Football Factory* har fået.

¹¹⁴ Ibid. s, 422.

¹¹⁵ Ibid. s. 419.

førnævnte Hall, kan en overdreven dækning af et problem medvirke til problemets forværring. John H. Kerr understreger denne pointe, idet han peger på, at sensationsjournalistikken har den mulige bivirkning, at den kan forstærke ønsket om vold blandt modtagelige supportere. Nyhedsdækningen opmuntrer ganske simpelt til en optrapning af volden.¹¹⁶ Synspunktet finder tilslutning hos Marsh et al., der i 1996 beskriver, hvordan hooligans konkurrerer om overskrifter og spalteplads grupperne imellem.

Many researchers, and many non-academic observers, have argued that this sensationalism, together with a "predictive" approach whereby violence at certain matches is anticipated by the media, has actually contributed to the problem. (...) In all of the countries with significant levels of football-related disorder, researchers have found that hooligans relish the media coverage they receive, and often positively seek it - with rival groups actively competing for column inches and mentions in sensational headlines.¹¹⁸

Og ser man på en gruppering som "the Blades", der indgående er skildret af antropologen Gary J. Armstrong, så udviklede medlemmerne i stigende grad "media-inspired images of themselves".¹¹⁹ Marsh et al. beskriver endvidere, hvordan såvel tiltag mod supporterne som mediernes aggressive dækning kunne have indflydelse på volden:

¹¹⁶ Kerr (1994), s. 11.

¹¹⁸ Marsh et al. (1996). Se også Dunning (2002). Også i Danmark finder der i følge politiets hooliganiserapport en konkurrence på vold sted. Til forskel fra den her beskrevne foregår konkurrencen blandt danske grupper på lukkede internetsider som en turnering, "hvor der gives point for udfaldet af de arrangerede kampe, og hvor man løbende kan følge den aktuelle stilling", s. 17. Hvorvidt betydningen af spalteplads og avisoverskrifter spiller en rolle for optrapningen af vold blandt danske hooligans, er uvist, men tager man det allerede eksisterende konkurrenceelement i betragtning, er det en mulighed, der oplagt bør undersøges nærmere. For en nærmere udredning af forholdet mellem fodbold, vold og social identitet se Giulianotti et al. (1994).

¹¹⁹ Armstrong (1998), s. 290. "The Blades" kommer fra Sheffield United FC.

Reactions by fans to the increased controls upon their behaviour, such as caging and segregation, often produced scenes far worse than those prior to such attempts at control. Fans also started to act out some of the things that the press had accused them of doing. Manchester United fans, for example, used the chant "We are the famous hooligans, read all about us!" on entry into towns where away games were to be played. Other fans complained that since they had been treated as animals they may as well act like them, and bloody violence was often the result.¹²⁰

På den led kan man tale om, at medierne fodrer både offentlighed og "hooligans". Sensationshungeren er for så vidt en uskyldig sult, der bliver stillet af journalistens pen. Grupper, der spejler sig i mediernes fremstilling af dem, kan derimod være en mere problematisk sag. For det første fordi det kan kræve sit at leve op til en forventning om vold. Dernæst fordi den mediebarne virkelighedsfremstilling alt andet lige kan føre til, at flere søger grupperingerne, fordi det skræmmende også kan have evnen til at fascinere i en sådan grad, at det virker tiltrækkende frem for frastødende. Hvad, der imidlertid har en langt mere problematisk karakter, er, at mediernes fremstilling af problemet tillige kan indvirke på politiske beslutninger. Et eksempel herpå er begivenhederne i Charleroi, hvor det som nævnt er en nærliggende betragtning, at politiets forhåndsindstilling til de engelske supportere blandt andet har rod i mediernes fremstilling af "the English disease" i forbindelse med optakten til EM.¹²² Men mediernes fremstilling af urolighederne satte

¹²⁰ Marsh et al. 1996, s. 37.

¹²² Jf. Stott & Reicher (1998), der konstaterer, at VM i 1990 i Italien såvel før som under selve turneringen bar præg af en massiv nyhedsdækning, der havde fokus på de engelske supporteres voldelige tendenser. Også en række italienske og britiske politikere havde samme tilgang til de engelske fans, mens det italienske politi, Carabinieri, talstærkt effektuerede de bange anelsers politik: "These perceptions were translated into action, most crucially by the Italian police. The mere fact that an additional three thousand police were mobilised to Sardinia taking their numbers to close to one-third of the Italy's force (*Sunday Times*, 10 June 1990, p. 28) is sufficient to suggest how the English fans were seen and how the authorities were planning to deal with them. This treatment began as soon as the fans arrived on the island. As they left the ferry, those with British passports were thoroughly searched and report being treated with suspicion and hostility. This experience was characteristic of all their encounters with the police to the extent that one recently arrived supporter commented that "It's a big mistake being English in this place" (field notes, 10 June 1990). S. 366.

også præg på det politiske efterspil, for umiddelbart efter urolighederne blev Lord Bassam udpeget til at stå i spidsen for at udarbejde en rapport om begivenhederne til Home Office. I forordet til rapporten læser man:

A Significant outbreak of xenophobia and racism was coupled with unpleasant violence by fans on the streets of Charleroi and Brussels. The Government was not prepared to tolerate this. We acted quickly and firmly with new legislation.¹²³

Som tidligere nævnt førte urolighederne i Belgien til vedtagelsen af Public Disorder Act, som åbner mulighed for at mistænkte kan få udstedt en Football Banning Order. Betænker man, at der efter alt at dømme var tale om en overreaktion fra det belgiske politis side, forekommer reaktionen forhastet. Men netop tid er der ikke meget af i en situation som denne, for hvem har modet til at tale tv-billederne imod og mane til besindighed, når forventningen er prompte handling. Home Office selv skriver siden hen:

Sadly, the shameful and utterly reprehensible behaviour of some of the followers of the England football team competing in Euro 2000 this summer, obliged the government to introduce further legislation to deal with the particular menace of our home-grown football hooligans when abroad.¹²⁴

Også den tidligere sportsminister, Tony Banks, tilslutter sig det politiske kor med den væsentlige kommentar, at han mener, at Charleroi fik afgørende indflydelse på, at værtskabet for VM i 2006 tilfaldt Tyskland og ikke England, hvilket regeringen ellers havde satset voldsomt på: "These hooligans have blighted the name of English football around the world and completely sunk our 2006 World Cup bid".¹²⁵ Når det kom til disse (over)reaktioner på begivenhederne i Charleroi, hænger det givet sammen med den forhistorie, der knytter sig til engelsk supporterkultur. I den sammenhæng spiller tilskuertragedierne på henholdsvis Heysel og Hillsborough stadion en væsentlig rolle.

¹²³ Working Group on Football Disorder blev nedsat umiddelbart efter urolighederne i Charleroi. Udover Lord Bassam, jurister og politikere bestod arbejdsgruppen af repræsentanter fra fodboldverdenen såsom spillere, supportere og folk fra fodboldorganisationer. Arbejdsgruppen fremkom med en foreløbig rapport i december 2000 – *Interim Report December 2000*. Den endelige rapport kom 2001, *Report and Recommendations*, March 2001.

¹²⁴ Her gengivet efter Frostdick & Marsh (2005), s. 172.

¹²⁵ BBC News, 29. December 2000, Football violence report to "change culture". Tony Banks fratrådte sit embede som sportsminister for som regeringens udsendte at søge at få afholdelsen af VM til England.

Heysel og Hillsborough

Hvor Crabbe tidligere lagde op til, at det i nogle henseender kunne være vanskeligt at skelne mellem virkeligt og uvirkeligt, så efterlod UEFAcup-finalen mellem Liverpool og Juventus i 1985 ingen tvivl om, at virkeligheden trængte sig på med ubehagelig kraft. Det skulle da kun lige være, fordi begivenhederne var så voldsomme og uventede, at de nærmest havde uvirkeligheds karakter. For øjnene af mere end 100 millioner tv-seere udviklede kampen sig nemlig til en kamp mod døden på tilskuerpladserne, idet engelske hooligans jagede italienske tilskuere med det til følge, at "the build-up of pressure leading a defective wall to collapse and 39 Italians to lose their lives".¹²⁶ Dunning et al. skriver, at Heyseltragedien knæsatte forestillingen om hooliganismen som "the English disease". Og adspurgte vil de fleste givetvis mene, at Heysel er det værste eksempel på fodboldoptøjer i nyere tid. Det er imidlertid ikke tilfældet. Ser man uden for Europa er der en række andre tilfælde, hvor antallet af dødsfald har været højere. I 1964 døde der 44 mennesker i en kamp mellem Kayseri og Sivas i Tyrkiet, i 1968 døde der 74 mennesker i Argentina i en kamp mellem River Plate og Boca Juniors og i 1982 døde der 69 mennesker i USSR i en kamp mellem Sparta Moskva og Haarleem. På trods af disse begivenheder er det tragedien på Heysel stadion, de fleste husker.

Også journalistisk satte Heysel sit aftryk gennem en intensiveret jagt på reportager, hvilket Dunning et al. udlægger på denne vis:

In its turn, the intense media searchlight led to large numbers of incidents being regularly observed and reported, amplifying the problem in two senses: first perceptually, by making it appear that more (and more serious) incidents were occurring than was objectively the case; and secondly by providing the oxygen of anonymous publicity which so many hooligans crave, in that way helping to sustain and even to increase the frequency of their hooligan involvement.¹²⁷

¹²⁶ Dunning et al. (2002), s. 4.

¹²⁷ Ibid. s. 5. Medvirkende til den øgede interesse for hooliganisme var, at the English Football Association (FA) gentagne gange forsøgte at få ophævet den straf UEFA havde idømt de engelske klubhold – en 5-årig udelukkelse fra deltagelse i internationale turneringer. Man talte derfor ikke uroligheder. Paradoksalt nok kan man hævde, at medierne på den ene side alt andet lige måtte have en interesse i de engelske klubholds genkomst på den europæiske arena. På den anden side afholdt det ikke medierne fra at forfølge hooliganhistorier, som altså samtidig kunne medvirke til at dommen ikke blev reduceret.

Mens fodboldoptøjer har medieappel, er det givetvis de færreste, der husker, at 54 mennesker døde som følge af en brand på Bradford stadion. Og det til trods for, at Bradfordtragedien indtraf blot tre uger før Heysel. Kigger man nærmere på antallet af døde, hvor manglende stadionsikkerhed har spillet en afgørende rolle, så døde der 33 i Bolton i 1946, 66 på Ibrox stadion i 1971, mens 96 mennesker døde på Hillsborough stadion i 1989. Elliot og Smith har indgående beskæftiget sig med netop disse 4 katastrofer, der finder sted i tidsrummet 1946-1989, og når blandt andet frem til denne tankevækkende konklusion:

Hooliganism, although a serious issue during the 1970's and 1980's, became a decoy phenomenon for the industry in later years and distracted managerial attention away from the more fundamental problems of ground safety and design. (...) Although a soccer club plays a major role at the hearth of its local community and its news features heavily in the media, usually little attention is given to the discussion of routine safety management practices. Such matters are not newsworthy unless they concern hooliganism, death and multiple injuries.¹²⁸

Hillsborough demonstrerede, at den tillid man havde til stadionsikkerhed og håndteringen af tilskuere, var grundlæggende forkert. På samme tid var der en "persistent belief within the sector, that any discussion of soccer crowds must be concerned primarily with hooliganism" med det til følge, at "managing hooligans was believed to be the primary problem for stadium managers". Videre skriver Elliot og Smith: "A central problem is that although such beliefs are held by individuals they become institutionalized through media, popular culture, academic study and from a self-reinforcing dialogue within an industry".¹²⁹ Hvor selvforstærkende hooligandiskursen var

¹²⁸ Elliot og Smith (2006), s. 310-311. Forfatterne undersøger den udvikling og de reguleringer af stadionsikkerheden, der har fundet sted som følge af 4 udvalgte tilskuerkatastrofer. B. A. Turner fremførte i 1976 tesen: "When the immediate effects (of a disaster) have subsided, it becomes possible to move toward something like a full cultural readjustment ... of beliefs, norms and precautions, making them compatible with the newly gained understanding of the world." Ibid. s. 290. Modsat Turners tese når Elliot og Smith gennem deres longitudinale studie frem til, at de 3 af begivenhederne ikke fører til nævneværdige forandringer og dermed ikke til "cultural readjustment". Hillsborough derimod "triggered a more rigorous approach to managing safety within the industry. Soccer stadia were required to remove pitch side fencing and to become all-seater, a measure later removed for lower division clubs. However, despite the greater emphasis placed upon crowd safety the prominence of crowd control with regard to hooliganism remained high." Ibid. s. 304.

¹²⁹ Ibid. s. 312-313.

fremgår af, at: "Seventy five percent of respondents, from a survey of soccer club safety officers, reported that hooliganism was the sole or primary cause of the Hillsborough Disaster".¹³⁰ Udsagnet står i skærende kontrast til dette udsagn, som baserer sig på de formelle undersøgelser foretaget efter Hillsborough:

The disaster was basically caused by the failure of South Yorkshire Police to control a large crowd of Liverpool fans outside the Leppings Lane End, and the poor state of the ground, but it was also clear that football's total failure to learn from the numerous disasters that had afflicted it during the twentieth century, and a police force conditioned to view supporters as potential hooligans and so always expecting violence, contributed significantly to the 96 deaths and many hundreds of injuries.¹³¹

Efter Hillsborough blev der nedsat en undersøgelseskommission med dommer Peter Taylor i spidsen. Undersøgelsen mandede ud i, hvad der senere er blevet kendt som Taylorryporten, som vi her skal tage i nærmere øjesyn, da der gør sig en række væsentlige forhold gældende i forhold til politiets rolle, opfattelsen af problemet, stadionsikkerheden og tilskuernes rolle.¹³² The Football Industry Group, University of Liverpool står bag denne summariske gennemgang af Taylorryporten:

The failure to close or block the tunnel leading into the already full pens three and four once the police had ordered Gate C to be opened was the immediate cause of the disaster, but the public inquiries set up by the Thatcher Government under Lord Justice Peter Taylor found, more generally, that football had simply not learned anything from the numerous disasters in its past, that it and the police were so obsessed with the threat of violence that they were unable to spot people in genuine

¹³⁰ Ibid. s. 310.

¹³¹ Fact-sheet two: *Hillsborough and the Taylor Report*, Football Industry Group, University of Liverpool. <http://www.liv.ac.uk/footballindustry/hborough.html>

¹³² Faktisk var der to rapporter. En midlertidig og en endelig rapport. Det er oftest den endelige rapport, man henviser til, som udtryk for en sammenfatning af den midlertidige rapport. Der er dog tale om, at rapporterne adskiller sig fra hinanden på væsentlige områder. Blandt andet lægger den endelige rapport primært vægt på, at der skal være siddepladser på stadions fremover, mens den midlertidige rapport har hovedvægten lagt på selve katastrofen og omstændighederne bag. At ændringen i vægtforskydning har betydning, ser man af denne hjemmeside, der taler de efterladtes sag: "In concluding many people feel that Taylor was well received in the first instance (i.e. the Interim Report) because there seemed to be a real acknowledgement of the breakdown of police control. Perhaps it was politically expedient in the early days after the disaster when feelings were running so high to appear to be giving the people what they wanted. However, it clearly ended there. The Final Report was a shift away from away from the cause of the disaster and ever since families have been trying to regain the ground lost between the Interim Report and the present day." <http://www.contrast.org/hillsborough/history/taylor.shtm>

danger of their lives, that police fundamentally lost control of the situation, and did not demonstrate the leadership expected of senior officers, that safety procedures were inadequate, that the ground was badly maintained and dangerous, that fans were routinely treated with contempt by football, and that fans had been the victims rather than the guilty party. His reports, published in August 1989 and January 1990, dismissed the allegations against Liverpool supporters for the disaster, and called instead for a total rethink in the industry's attitudes towards fans, and on the issue of safety. It also highlighted the failures by local authorities to check safety certificates for stadia (Sheffield Wednesday had redeveloped parts of the ground without obtaining a new safety certificate, or telling the emergency services: the result was that the safety certificate was outdated and useless, and that plans Sheffield Wednesday had developed with the local emergency services could not be put into practice, as the layout of the ground had changed).

Specifically, Taylor recommended the closure of terraces at all grounds, new safety measures on exits and entrances, and a new advisory committee on stadium design to ensure that best practice was followed. Crucially, Taylor also recommended that the Government's Identity Card scheme (whereby all fans would have to have a membership card to get into a ground) be dropped, on grounds of safety, a suggestion that the Government reluctantly carried out. Taylor's report did not have the force of law, and not all his recommendations were carried out, but his work in identifying the wider reasons for the disaster has been acknowledged as one of the most significant turning points in the history of English football. The result was the total transformation of British stadia, paid for in large part by tax-payers' money, with terraces at grounds in the top two divisions closed by May 1994, and new safety regulations and regimes put in place at every stadium.¹³³

Hvad pressen overvejende udlagde som en katastrofe forårsaget af fulde Liverpoolsupportere med voldelige tendenser viste sig ved en nærmere granskning af omstændighederne at indeholde radikalt anderledes forklaringer. På den led tjener Hillsborough som eksempel på den (presse)logik, der kan herske i situationer, som umiddelbart påberåber sig en forklaring, men hvor der af gode grunde endnu ikke er foretaget tilbundsående undersøgelser:

The story flashed around the world that drunken Liverpool fans had forced the gates open, and it was splashed all over the newspapers the following morning. The suggestion that Liverpool fans were responsible for the disaster was picked up most strongly later that week by the 'Sun' newspaper, who ran maybe their most infamous headline on the personal instruction of editor Kelvin McKenzie. Acting on

¹³³ Fact-sheet two: *Hillsborough and the Taylor Report*, Football Industry Group, University of Liverpool.

information from unnamed police officers, and entitled "The Truth", the 'Sun' claimed that drunken fans had forced the gates open because they did not have match-tickets, that they stolen from the corpses lying on the pitch, assaulted police officers and the emergency services, stolen cameras and other equipment from press photographers, and urinated on police officers helping the victims. Months later, the "Sun" admitted that the allegations were totally false, but it had already generated headlines all over the world, and the damage had been done.¹³⁴

Hvor konsolideret hooligandiskursen var på trods af de faktuelle omstændigheder, gjorde Margaret Thatchers pressechef, Bernard Ingham, opmærksom på, da han i en avisartikel i 1996 udtalte, at "the Hillsborough soccer disaster was caused by tanked jobs who arrived late, determined to force their way into the ground."¹³⁵ Inghams udtalelser er tankevækkende. Både fordi Taylorryportens resultater var alment kendte, og fordi samme rapport også indeholdt en kritik af pressens håndtering af problemet med det til følge, at der opstod "a decline in the perceived newsworthiness of the hooligan problem, (...) a decrease in the frequency with which it was reported; and a growing impression that, in England, football hooliganism was becoming "unfashionable", a "thing of the past"". ¹³⁶

Hillsborough havde dog tilknytning til "hooliganisme", men den var af en anden art, end den Ingham gør sig til talsmand for. Dunning er al. beskriver her hooliganismens betydning for Hillsborough:

The tragedy was indirectly related to hooliganism in three ways. First, as part of the official attempt to contain and control the hooligan threat, terrace fans in England – those who used to stand rather than sit to watch matches – were forced to watch from inside what were, in effect, wire cages. Secondly, the hooligan-related alcohol

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ *Daily Mail* den 20. juni 1996. Her gengivet efter Frostdick & Marsh (2005), s. 23. Det skal nævnes, at der stadig den dag i dag er forskellige opfattelser af skyldspørgsmålet på trods af Taylorryportens ellers ret så entydige udlægning af begivenhederne. Stærkest står de berørte naturligvis. I 1998 præsenterede Football Industry Group således resultaterne af en kvantitativ undersøgelse foretaget blandt 1350 mennesker: "Of those surveyed, 59% of people in Sheffield blame Liverpool fans for the disaster, whilst in Liverpool, 89% blame South Yorkshire Police (SYP). In both areas, the vast majority have never changed their view of the disaster (81% in Sheffield and 93% in Liverpool). 97% of those who blame Liverpool fans have never changed their view, nor have 85% of those who blame SYP." Dr. Rogan Taylor, Football Industry Group (FIG), University of Liverpool, 1998, *Hillsborough Disaster Attitudes Survey*. Se også Fact-Sheet Two: *Hillsborough and the Taylor Report* sammesteds, der beskriver reaktionerne efter Hillsborough.

¹³⁶ Dunning et al. (2002), s. 6.

ban led many supporters to linger on in pubs until the last moment, thus contributing to a panic to gain entry to the ground and a panic response by the police. Thirdly, the police interpreted as a hooligan pitch invasion what was in fact an attempt by Liverpool fans to escape from the terrace at the Leppings Lane end of Sheffield Wednesday's Hillsborough Stadium, which had become lethally overcrowded. Overcrowding had resulted from fans being forced into a space from which there was no escape, and 96 of them were crushed to death.¹³⁷

Begynder man i det hele taget at se nærmere på antallet af ulykker i forbindelse med sport, så har Elliot et al. undersøgt fænomenet og fundet frem til mindst 44 tilfælde relateret til Storbritannien, hvor der har været dødsfald og adskillige tilskadekomne. 41 af disse skete i forbindelse med fodboldkampe i Storbritannien, Heysel står for det ene tilfælde udenlands, mens de to sidste tilfælde fandt sted i forbindelse med rugbykampe. Hvad der imidlertid er nok så interessant, er denne kommentar: "But for only two of the disasters (at Birmingham and Heysel, both in 1985) could the immediate cause be said to be the disorderly behaviour of the fans. Even then, the underlying cause of Heysel was bad planning rather than hooliganism (see Home Office 1985, 1986)".¹³⁹

Efter Heysel- og Bradfordtragedierne nedsatte regeringen et udvalg med dommer Popplewell i spidsen, der skulle undersøge de to hændelser. Selvom Popplewell fandt frem til, at hooliganisme ikke spillede nogen rolle for tragedien i Bradford, konkluderede han alligevel i sin rapport: "I do not pretend that my Report can be all embracing or provide a simple solution to a complex problem. There is no panacea. There is no one solution to violence."¹⁴⁰ Men som Frosdick og Marsh skriver om forholdet mellem optøjer og stadionkatastrofer: "These two phenomena – disaster and disorder – are not as directly inter-related as one might suppose. It is a common fallacy that stadium disasters are largely caused by spectator violence."¹⁴¹

Set i et videre perspektiv fik den omfattende fokusering på fodboldoptøjer i tiden frem til Hillsborough i 1989 en skæbnesvanger betydning, idet man i vid udstrækning overså at sanere efterhånden gamle og nedslidte fodboldstadioner rundt omkring. De

¹³⁷ Ibid.

¹³⁹ Frosdick & Marsh (2005), s. 23.

¹⁴⁰ Her gengivet efter Elliot & Smith (2006), s. 310.

¹⁴¹ Frosdick & Marsh (2005), s. 23.

tiltag, der endelig fandt sted, havde til formål at indkapsle volden gennem indhegning af tilskuere: "the redevelopment of stadia in the period before 1989 was largely undertaken to ease the control of crowds, rather than to ensure their safety."¹⁴² Først Hillsboroughtragedien førte for alvor forandringer med sig, hvorfor man kan læse denne bredside hos Marsh og Frostdick:

As Elliot et al. conclude in respect of disasters, all these government reports have served the political purpose of being seen to be doing something. The same seems equally valid in respect of disorder. "Legislation by crisis" applies a sticking plaster but it doesn't heal the wound. *When Saturday Comes* magazine (2002) argues that "none of the measures introduced, even taken together, really did away with hooliganism". What successive governments have failed to do is to get to grips with the underlying issues.¹⁴³

Med til historien hører, at den første officielle rapport daterer sig tilbage til 1924 og hænger sammen med, at det kunne være gået grueligt galt på det dengang nybyggede New Empire Stadium, som siden fik navnet Wembley. Kampen var F.A. Cup-finalen og stod mellem Bolton Wanderers og West Ham United. Det nye stadion var bygget til at kunne huse 125.000 tilskuere, men af forskellige årsager viste der sig at dukke langt flere tilskuere op, end stadion kunne rumme. Billedet nedenfor illustrerer måske bedst den situation, der opstod:

¹⁴² Elliot & Smith (2006), s. 310. Betegnende skriver Popplewell i sin rapport om Bradford og Heysel: "When my Interim Report was published, it might have been thought by some that the suggestions which I set out had only recently been considered... The problem of crowd control and safety had, so it was said, suddenly arisen. I have to say that almost all the matters into which I have been asked to inquire and almost all the solutions I have proposed, have been previously considered in detail by many distinguished Inquiries over a period of 60 years". Her gengivet efter Houlihan (1990), s. 60. Houlihan skriver, at mindst 8 rapporter omhandlende sikkerhed og orden på stadions har set dagens lys startende tilbage i 1924, men som Houlihan konkluderer, har rapporterne ikke ført megen handling med sig: "The picture produced by this brief review of the policy process for football hooliganism is one of fragmentation and lack of leadership. Policy emerges as a result of crisis, or by default, or by the incremental innovation of individual clubs or other members of the policy community". Frostdick & Marsh skriver i 2005, at tallet er oppe på 13 officielle rapporter, men også de forholder sig yderst kritiske til den egentlige effekt af rapporterne.

¹⁴³ Frostdick & Marsh (2005), s. 176.

The Times skrev dagen efter: "There seems to have been no hooliganism or wanton disorder. They simply could not help themselves, but swept on...like a tidal wave, carried along by the force of their own momentum, till they covered the whole of the arena." Når situationen ikke udartede sig, tillagde man det blandt andet kongens tilstedeværelse, som en journalist udtrykte det:

That play could ever be begun and continue seemed, at one time, quite impossible. That the seemingly impossible did happen was, one must believe, owing to the presence of the King, whose reception when he reached the ground was an event to remember. It was after "God Save the King" had been sung with boundless enthusiasm that the people began, slowly enough, it is true, to help rather than hinder in the clearing of the ground.¹⁴⁴

Også den tidligere premierminister, David Lloyd George, udtalte sig om den ro og orden, der havde hersket, som ifølge ham var "a very great triumph of British pluck, British endurance, and, above all, British sportsmanship and good temper. I doubt whether there is any other country in the world where in these conditions the crowd would have

¹⁴⁴ Aviscitater og udtalelser er fundet på hjemmesiden: <http://pitchinvasion.net/blog/2007/08/18/past-pitch-invasions-1-1923-fa-cup-final/#more-223> Hjemmesiden har desuden et filmklip af hændelsen, der kommenteres af en nulevende, som var tilstede.

conducted itself in the manner it did".¹⁴⁵ Opfattelsen af den engelske supporterkultur har unægteligt ændret sig siden. Men også dengang kendte man og forholdt sig til hooliganisme. Murphy et al. beskriver således, at aviserne ofte rapporterede om fodbolduroligheder fra 1800-tallets slutning og fremefter. Måden, man beskrev dem på, afveg imidlertid markant fra vore dages journalistik, hvilket denne kortfattede notitsform vidner om:

Loughborough had much the best of matters and the Gainsborough goal survived several attacks in a remarkable manner, the end coming with the score: Loughborough none Gainsborough none. The referee's decisions had caused considerable dissatisfaction, especially that disallowing a goal to Loughborough in the first half, and at the close of the game he met with a very unfavourable reception, a section of the crowd hustling him and it was stated that he was struck (Keicester Daily Mercury, 3 April 1899).¹⁴⁶

Tiden efter 2. Verdenskrig og frem mod midten af 1950'erne er blevet kaldt for fodboldens blomstringstid i England. Fodboldmasserne opførte sig stort set altid pænt. Hermed ikke sagt, at uroligheder var et ikke-eksisterende fænomen. De var der, men enten undlod pressen at skrive om dem, eller også blev de kun omtalt i korte vendinger. Som sagt begynder billedet at ændre sig fra midten af 1950'erne. Når det historiske rids har interesse, skyldes det selvsagt førnævnte Halls pointe om "the amplification spiral", altså at en overdreven dækning af et problem kan medvirke til problemets forværring. Man skal naturligvis være varsom med at sammenligne forskellige tider, da der er kulturelle forskelle, der skal tages højde for. Ikke desto mindre bør det give stof til eftertanke i forhold til, hvordan man fra officiel side kan formidle budskaber om et problems faktiske omfang.

Hvad fodboldvold angår, synes der at være en tendens til at gøre problemet større, end det reelt er. Og sammenlignet med anden vold synes der også at være tale om, at fodboldvold tildeles mere spaltepads, end omfanget reelt tillader. Moorhouse skriver herom:

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Murphy et al. (1988).

The sober truth is that football violence is not a particularly large segment of all recorded violence and that one theoretically puzzling issue is why, given a high value on masculinity norms, heavy drinking, and pre-existing social antagonisms in British society, football 'hooligans' have not been a lot more violent. Certainly, we have cause to wonder why policy makers, funding bodies and yes, academics and students are so interested in it because on figures alone it is difficult to claim that it really is exceptional or even an important indicator of the 'well-being' of society.¹⁴⁷

For Moorhouse gælder det, at synet på voldelige supportere handler om det, han benævner med termen "moral panic" med reference til Stanley Cohen, der i 1972 udgav bogen "Folk devils and moral panics: the creation of mods and the rockers".¹⁴⁸ Som Ward Jr. skriver om begrebet "moral panic", så er der tale om et fænomen, der opfattes som en trussel mod samfundets fælles sociale værdier og interesser. Videre skriver han:

Moral panics are characterized by rapid and intense emotional fervor toward an issue that the media and other social control agents call to public attention. This approach accepts that fan violence is a ghastly occurrence, but argues that the interpretation of the violence, and the crusade to do something about it, are constructed by groups who shape a phenomenon into news.¹⁴⁹

Hvor man umiddelbart vil anse prompte handling som det eneste svar på fodboldvold, så maner denne udlægning til besindighed frem for et emotionelt svar, der ikke i tilstrækkelig grad har undersøgt tingene til bunds. Som Ward Jr. dog gør opmærksom på, kan der være en mediemæssig og politisk interesse i at fremstille et problem som en "moral panic". For medierne handler det naturligvis om oplagstal eller seere, mens han giver denne udlægning af den politiske interesse:

From a moral panic approach, fan violence is not a static condition whose causes are to be sought out. Instead, fan violence is a dynamic process by which powerful groups apply the stamp of "problem," set the parameters for solving it, and use tools

¹⁴⁷ Moorhouse (1991), s. 493.

¹⁴⁸ Cohen nævner også hooliganisme som en moderne "folk devil" i sin bog. Et læseværdigt bidrag til tanken om moralsk panik finder man hos Barry Glassner, der har skrevet bogen med den meget sigende titel: *The culture of fear – Why Americans are afraid of the wrong things: crime, drugs, minorities, teen moms, killer kids, mutant microbes, plane crashes, road rage & so much more*". Glassner (1999). Bogen afmystificerer ovennævnte scenarier ved ganske enkelt at undersøge, hvordan tingene reelt ser ud modsat mediernes panikagtige fremstilling heraf.

¹⁴⁹ Ward Jr. (2002), s. 466.

such as the media to ensure that the broader society shares official explanations, and concurs in the belief that something must be done. (...) Media explanations of fan violence may serve useful functions for local and national governments. In particular, media stories typically deflect attention away from more pressing social issues, and deter speculations on the role that established and trusted groups may play in the creation and maintenance of fan violence.¹⁵⁰

Wards perspektiv gør således op med en ensidig udlægning af forholdet mellem politik og presse, hvor pressen ellers typisk vil stå som den part, der har størst interesse i sagen. Her gælder det, at begge parter for så vidt lever af hinanden.

Vil man forstå baggrunden for "moral panic" giver Erikson dette bud på forholdet mellem det normale og det anormale, der samtidig påpeger det modsatte af, hvad man skulle forvente, nemlig at det sociale definerer sig i forhold til anomalien:

As a trespasser against the group norms, he [the deviant fan] represents those factors which lie outside the group's boundaries: he informs us, as it were, what evil looks like, what shapes the devil can assume. And in doing so, he shows us the difference between the inside of the group and the outside. It may well be that without this ongoing drama at the outer edges of group space, the community would have no inner sense of identity and cohesion . . . Thus deviance [fan violence] . . . may itself be, in controlled quantities, an important condition for preserving stability.¹⁵¹

Set i det perspektiv er afvigeren således at se som en nyttig markør for det sociale grænser. Hooliganismens appel handler med andre ord om, at den tegner det sociale grænser i en verden, der er præget af usikkerhed og uoverskuelighed. Men, som vi har set, kan fascinationen og behovet for grænser få fatale konsekvenser, hvis den fører til forsøg på at indhegne problemet.

Fra person til situation

Som den gennemgåede litteratur antyder, er det givtigt at gå fra et person- og gruppecentreret fokus til at fokusere på situationerne, der udspiller sig. Den svenske socialpsykolog Tore Brännberg har lavet en ikke udtømmende katalogisering af forskellige

¹⁵⁰ Ward Jr. (2002), s. 467.

¹⁵¹ Erikson (1962), her gengivet efter Ward, 2002, s. 466.

former for hooliganisme med udgangspunkt i, hvad der forårsager dem. Som tidligere nævnt er det ikke uproblematisk at benævne alle fodboldrelaterede forseelser som "hooliganisme", men selve inddelingen tjener et formål i denne sammenhæng, idet den åbner øjnene for nødvendigheden af at kunne skelne mellem forskellige former for optøjer.

Asynkron hooliganisme er en stort set ikke-eksisterende form, idet den har sit udspring i en manglende forståelse for en anden fodboldkulturs måde at gennemføre spillet på. Brännberg må da også tilbage til det amerikanske landsholds besøg i Sverige i 1916, hvor der opstod optøjer pga. det svenske publikums forargelse over amerikanernes hårde spil.¹⁵² *Resultatrelateret hooliganisme* er optøjer, der er direkte relateret til et (uønsket) resultat. Skuffelse og vrede over holdets indsats kan komme til udtryk i frustrations-handlinger rettet mod materielle ting, modstanderholdets supportere eller andre. *Afmagtshooliganisme* kommer til udtryk i de situationer, hvor supporterne føler sig afmægtige over for f.eks. klubbens bestyrelse eller spillerne. Det kan være en spillemæssig krise, eller upopulære beslutninger i bestyrelsen, der kan starte optøjerne. *Revirhooliganisme* er den betegnelse, som Brännberg anvender til at forklare optøjer mellem holdenes supportere, der bunder i dybere sociale og historiske bevæggrunde, herunder kampe mellem "arvefjender". *Frustrationshooliganisme* er forårsaget af den måde, hvorpå supporterne føler sig behandlet på. Føler de sig dårligt behandlet, kan en utilsigtet konsekvens være, at de begynder at opføre sig derefter. Som en af Brännbergs informanter udtalte: "Hvis jeg bliver behandlet som et dyr, så ender det med, at jeg opfører mig som et dyr".¹⁵³ *Psykopathooliganisme* er den form for optøjer, der er forårsaget af en mands værk. Han går til handling af egen kraft og på egen hånd.

Pointen med Brännbergs inddeling, som på ingen måde har haft som ambition at være udtømmende, er, at de forskellige former for optøjer skal tackles og forebygges forskelligt. Viden om de bagvedliggende årsager kan på denne vis være med til at øge, hvad Brännberg kalder "kulturkompetencerne", hos de forskellige involverede parter. Det

¹⁵² Men ændres fokus fra selve spillet til måden hvorpå supporterkulturen kommer til udtryk, kan forklaringsmodellen om divergerende opfattelser tages i anvendelse.

¹⁵³ Brännberg (1999), s. 92.

kræver, at man lærer af de forskellige situationer der opstår, ligesom man også lærer af tilsvarende situationer, der ikke udarter sig.

Udkast til en koordineret forskningsstrategi

Forskningen i specifikke danske forhold er yderst begrænset på dette felt. Historisk set har Danmark haft en udpræget fredelig supporterkultur.¹⁵⁴ Den har dog de sidste 10-15 år gennemgået en rivende udvikling, der på mange måder ligner den, vi har set i andre lande. Men hermed ikke sagt, at man pr. automatik kan overføre udenlandske tiltag, idet kulturspecifikke forhold kan influere på, hvilke tiltag til forebyggelse af fodboldvold, der virker. Det synes derfor hensigtsmæssigt at iværksætte en egentlig dansk forskningsbaseret tilgang til forebyggelse af fodboldvold.

Dette udkast til en koordineret forskningsstrategi er inspireret af den fundne litteratur. Den koordinerede forskningsindsats har til hensigt at belyse og analysere forhold, der kan have betydning for samspillet mellem fodboldsupportere og politiet. Et karakteristikon ved sportens supporterkultur i almindelighed, og fodboldens i særdeleshed, er, at den indeholder rivaliseringsformer, der ofte er grænseoverskridende, såvel kropsligt, som lovmæssigt. En øget forståelse af supporterkultur som fænomen, og viden om dens dynamikker, i kombination med en øget indsigt i politiets forståelse og håndtering af supportere, kan frembringe viden, der vil kunne anvendes til at forebygge nogle af de i et samfundsmæssigt perspektiv destruktive sider af supporterkultur.

Som redskab, for såvel politikere, politiet som forskere, er det essentielt, at man får systematiseret indsamlingen af viden på feltet gennem en monitorering af fodboldrelaterede sigtelser og domsafsigelser. Overblikket over omfanget vil give en række vigtige informationer. Gennem en monitorering af antallet af sigtede, vil det således være muligt at få et overblik over, hvilke holds supportere, der anholdes, for hvad, samt hvor henne i landet. Monitoreringen vil således kunne bidrage til identifikation af forhold, der kan have betydning for årsagerne til urolighederne, herunder også omfanget af vold og racisme. Samtidig vil man kunne se, om der er forskelle mellem antal sigtelser i de forskellige politikredse, hvilket vil være naturligt. Men disse forskelle kan også danne

¹⁵⁴ Eichberg (1992).

grundlag for en vidensudveksling. Der kan jo være mange grunde til, at der er færre sigtelser i nogle politikredse, frem for andre. En af disse kunne være, at politiet griber opgaven anderledes an. Dette forhold kunne være af stor betydning, men idet vi ikke søger at få det overblik, bliver vi aldrig opmærksomme på disse forhold.

Som tidligere nævnt kan mediedækningen være med til at øge antallet af personer, der finder de mere konfrontative dele af supporterkulturen fascinerende. En fordel ved en vidensindsamling er, at man fra officiel side vil kunne give medierne konkrete, faktabaserede oplysninger, der vil medvirke til at give et mere nuanceret billede af udviklingen.

Interviewundersøgelse blandt politifolk

I Danmark forefindes der ikke dokumentation om, hvordan politifolk opfatter de situationer, som de kan komme i under afviklingen af fodboldkampe. Politiet får især en hård medfart af supportere, der ofte beskylder dem for at overreagere.¹⁵⁵ Men vi ved ikke, hvordan politiet reelt opfatter samme situation og kaperer det arbejdspress, de er under, ligesom vi heller ikke ved, hvordan politifolk opfatter de forskellige typer supportere.

I flere af vore nabolande, bl.a. Sverige og Storbritannien, har man i adskillige år arbejdet med forskningsprojekter inden for supporterkulturen, der har fokus på politiets og kontrollørers rolle.¹⁵⁶ Aktionsforskningsprojekter har tilmed oplevet positive resultater i form af færre voldelige episoder.¹⁵⁷ Dette antyder, at man ved at give politiet nogle værktøjer i forhold til at anlægge tilpassede strategier på sigt kan nedbringe politiets ressourceforbrug ved fodboldkampe. Men for at kunne iværksætte tilsvarende projekter, skal vi have en langt større indsigt i politiets forståelse af supporterkulturen, samt deres tilgang til, og refleksioner over, håndteringen af fodboldkampe.

¹⁵⁵ Se f.eks. Joern (2006).

¹⁵⁶ F.eks. Middleham & Williams (1993), Green (2006), O'Neill (2004, 2005).

¹⁵⁷ F.eks. Stott et al. (2007).

Studier af supportere

Som påvist i litteraturstudiet kan et øget kendskab til supportere være med til at forebygge fodboldoptøjer. Derfor er det centralt, at man får et større indblik i dansk supporterkultur. Såvel sociologiske som kulturanalytiske studier af supportere kan bidrage med en større viden om danske supportere. I disse år knopskyder en række supporterfraktioner, hvilket gør det endnu mere påkrævet at have et differentieret kendskab til de forskellige fraktioner.

Observation af samspillet mellem supportere, politi og kontrollører

I forebyggelsesøjemed er det lige så interessant at undersøge, hvorfor nogle situationer ikke udvikler sig til optøjer, som det er at se på de situationer, hvor tingene eskalere. Derfor vil en undersøgelse, der består i observationer af interaktionen mellem parterne kunne udmønte sig i en række mindre cases som eksempler på god og mindre god praksis. Observationerne suppleres med interviews af de implicerede parter.

Disse cases vil kunne indgå i undervisning af politiet og kontrollører, ligesom det evt. også kunne indgå i en senere kampagne blandt supporterne.

Afslutning

I såvel politiets *Rapport om bekæmpelse af Hooliganisme i Danmark* og bemærkningerne til *Forslag til lov om sikkerhed ved bestemte sportsbegivenheder* angives, at der er tale om en hård kerne, der forårsager uroligheder forbundet med fodboldkampe. Hverken politiets rapport eller lovforslaget skal eksplicit kommenteres i denne afslutning.¹⁵⁸ Men som gennemgangen af den fundne litteratur viser, er der ræson i at afsøge muligheden for andre tiltag, der kan supplere eller erstatte en strategi over for supportere baseret på restriktion og nul tolerance. Frem for at fokusere ensidigt på supportere, kontrollører eller politiets rolle, synes der at være forskningsmæssig belæg for at rette blikket mod interaktionen mellem de forskellige parter og de processer, der udspiller sig internt i grupperne. Herved åbnes for en tilgang, hvor fokus flyttes fra personer til situationer.

Men for at nå til en forståelse af situationen er det essentielt først at få et indgående kendskab til de forskellige involverede parter. Supporterkulturen er langt fra en homogen størrelse, der lader sig beskrive under et. Den er i en konstant udvikling med forskydninger, fusioner, splittelser og nedlæggelser blandt de forskellige fraktioner. Vi bliver nødt til at få en nuanceret forståelse af de forskellige supportertyper.

Viden om danske politifolks holdninger til og håndtering af fodboldoptøjer er begrænset til journalistiske interviews med enkelte politifolk. Men politifolk er næppe, som O'Neills forskning af skotske forhold viser, en homogen gruppe med samme opfattelse af problemet, dets omfang og måder, hvorpå man skal håndtere det. På denne front er vi i Danmark på fuldstændig bar bund.

Forskningsmæssigt er emnet fodboldvold og fodboldoptøjer stort set ubelyst, når vi ser specifikt på danske forhold. Der forestår således en række forskningsopgaver, før vi i Danmark er bare nogenlunde med på denne front. Det er dog håbet, at dette litteraturstudie har tydeliggjort behovet for mere forskning på området.

¹⁵⁸ For kommentarer se f.eks. Joern (2006) og Havelund (2007).

Litteratur

- Armstrong (1998). *Football hooligans: Knowing the score*, Oxford: Berg.
- Berman & Danby (2001). *The Football (Disorder) (Amendment) Bill*. Research Paper 01/73. House of Commons.
- Bourdieu, Pierre (1998). Om TV – og journalistikkens magt. *Tiderne Skifter*, København.
- Brännberg (1999). "Hooliganisme – et broget begreb i tiden". *Social Kritik*, nr. 61. 84-93.
- Carnibella, Fox, A., Fox k., McCann og Marsh J., Marsh, P. (1996). *Football Violence in Europe*. Oxford: Social Issues Research Centre.
- Crabbe (2003). " 'The Public gets what the Public wants': England Football Fans, 'Truth' Claims and Mediated Realities". *International Review for the Sociology of Sport*. 38/4. 413–425.
- Cronin & Reicher (2006). "A study of the factors that influence how senior officers police crowd events: On SIDE outside the laboratory". *British Journal of Social Psychology*. 45, 175–196
- Dunning, Murphy, Waddington og Astrinakis. *Fighting fans: football hooliganism as a world phenomenon*. University College Dublin Press.
- Eichberg (1992). "Crisis and Grace: Soccer in Denmark". *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. no. 3. 119-128.
- Elliot & Smith (2006). "Cultural Readjustment After Crisis: Regulation and Learning from Crisis Within the UK Soccer Industry". *Journal of Management Studies*. 43:2. 289-317.
- Elliot et al. (1999).
- Fink (2004). *Conducting Research Literature Reviews – From the Internet to Paper*. 2nd edition, Sage Publications, California
- Frosdick & Marsh (2005). *Football Hooliganism*. Willan Publishing.
- Garland & Rowe (2000). The Hooligans fear of the penalty. *Soccer and Society*, 1:144-57.
- Giulianotti (1991). Scotland's tartan army in Italy: the case for the carnivalesque'. *Sociological Review*, 39: 503-27.
- Giulianotti (1995). Football and the politics of carnival: an ethnographic study of Scottish fans in Sweden. *International Review for the Sociology of Sport*, 30: 191-223.

- Giulianotti, Bonney & Hepworth (eds.) (1994). *Football, Violence and Social Identity*. London: Routledge.
- Green (2006). *Ert job - vår hobby! Om ordningshällning och huliganism kring svensk fotboll*. Kriminologiska institutionen. Stockholm Universitet;
- Hall (1978). "The treatment of Football Hooliganism in the Press". Ingham (ed.). *Football Hooliganism: The wider context*. Interaction. London.
- Hart (2003). *Doing a Literature Review - Releasing the Social Science Research Imagination*. 2nd edition. Sage Publications, London.
- Havelund (2007). "Kommentar til lovforslaget om sikkerhed ved bestemte sportsbegivenheder". Idrættens Analyseinstituts hjemmeside, www.idan.dk.
- Houlihan (1990). "The politics of sports policy in Britain: the examples of football hooliganism and drug abuse". *Leisure Studies*, 9. 55-69.
- James og Pearson (2006). "Football banning orders: analysing their use in court". *The Journal of Criminal Law*. 509-530.
- Joern (2006). *Homo Fanaticus*. Forlaget Bævnebanke.
- Kerr (1994). *Understanding soccer hooliganism*. Buckingham, England: Open University Press.
- McPhail (1991). *The Myth of the Madding Crowd, Social Institutions and Social Change*. Aldine de Gruyter, New York, NY.
- Middleham & Williams (1993). *Policing football matches*. Sir Norman Chester Centre for Football Research
- Moorhouse (1991). "Football Hooligans: Old Bottle, New Whines?". *The Sociological Review*. 3: 489-502.
- Murphy, Dunning & Williams (1988). "Soccer Crowd Disorder and the Press: Processes of Amplification and De-Amplification in Historical Perspective". *Theory*. Vol 5. no. 4. 645-73.
- O'Neill (2004). "Policing Football in Scotland: The Forgotten Team". *International Review for the Sociology of Sport*, 39(1): 95-104.
- O'Neill (2005). *Policing Football: Social Interaction and Organised Disorder*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

- Reicher (1987). "Crowd behaviour as social action", in Turner, J., Hogg, M., Oakes, P., Reicher, S. and Wetherell, M. (Eds), *Rediscovering the Social Group*, Blackwell, Oxford.
- Reicher (1996) "The Battle of Westminster: Developing the Social Identity Model of Crowd Behaviour in Order to Explain the Initiation and Development of Collective Conflict". *European Journal of Social Psychology* 26: 115-34.
- Reicher, Stott, Cronin & Adang (2004). "An integrated approach to crowd psychology and public order policing". *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 27, 558-572.
- Social Science Research Council and the Sports Council (1978). *Report on Public Disorder and Sporting Events*.
- Stott & Reicher (1998). "How Conflict Escalates: The Inter-Group Dynamics of Collective Football Crowd 'Violence'". *Sociology* no. 2.
- Stott (2003). "Police expectations and the control of English soccer fans at "Euro 2000"". *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*. Vol. 26 No. 4. 640-655.
- Stott og Pearson (2006). "Football Banning Orders, Proportionality, and Public Order Policing". *The Howard Journal of Criminal Justice*. Vol. 45: 3, 241-254.
- Stott, Adang, Livingstone & Schreiber (2007). "Variability in the Collective Behaviour of England Fans at Euro2004 - 'Hooliganism', Public Order Policing and Social Change". *European Journal of Social Psychology*. 37 (1), pp. 75-100.
- Waddington (1992). *Contemporary Issues in Public Disorder*. London: Routledge
- Waddington, Jones & Critcher (1989). *Flashpoints: Studies in Collective Disorder*. Routledge, London.
- Ward Jf (2002). "Fan Violence: Social Problem or Moral Panic?". *Aggression and Violent Behavior*. 7: 453-475
- Weed (2001). "Ing-Ger-Land at Euro 2000: How 'Handbags at 20 Paces' Was Portrayed as a Full-Scale Riot". *International Review for the Sociology of Sport*, no. 4.

Bilag A: Lovmæssige tiltag i Storbritannien

Fra: Berman & Danby (2001): *The Football (Disorder) (Amendment) Bill*. Research Paper 01/73. House of Commons.

Sporting Events (Control of Alcohol etc) Act 1985

Prohibited the carriage of alcohol on a public service vehicle or a train which is being used for the principal purpose of carrying passengers to or from a designated sporting event, and empowers magistrates to impose conditions on licensed premises within sports grounds to ensure that alcohol should not be sold within sports grounds during the period of a match.

Public Order Act 1986 (section 30)

Enabled **exclusion orders** to be made in respect of persons convicted of certain football-related offences in England and Wales, prohibiting them from attending prescribed football matches in England and Wales. These powers have now been superseded by provisions of the Football Spectators Act 1989 (as amended)

Football Spectators Act 1989

Introduced **restriction orders** designed to prevent fans convicted either here, or abroad, of football-related offences from travelling to foreign matches by requiring them to report to a police station on the occasion of designated football matches outside England and Wales; and created the - unimplemented - national scheme for football membership cards to restrict entry to certain matches.

Football Offences Act 1991

Created three criminal offences covering the following behaviour at designated football matches: throwing of missiles; indecent or racist chanting; and going onto the playing area.

Sporting Events (Control of Alcohol etc.) (Amendment) Act 1992

Extended the maximum period for which an order under section 3 of the Sporting Events (Control of Alcohol etc.) Act 1985 can be made from five months to twelve months.

Criminal Justice and Public Order Act 1994 (section 166)

Created a criminal offence of touting tickets for football matches. It is an offence to tout tickets in public places even if this is done on a day other than that on which the match is being played. It is also an offence to resell tickets in any way if this is done in the course of a trade or business - this seeks to catch mail order resale of tickets.

Crime and Disorder Act 1998 (section 84)

Makes the breach (or apprehended breach) of a restriction order imposed under the Football Spectators Act 1989 an arrestable offence, and increases the maximum term of imprisonment for such a breach to six months.

Football (Offences and Disorder) Act 1999

Renamed restriction orders '**international football banning orders**' (IFBOs), and renamed exclusion orders '**domestic football banning orders**' (DFBOs); widened the circumstances in which they could be imposed; allowed conditions (including surrender of passports) to be added to IFBOs; and broadened the offences of ticket touting and racist or indecent chanting.

Football (Disorder) Act 2000

Amended the Football Spectators Act 1989 to make provision for **banning orders**, replacing and merging international football banning orders and domestic football banning orders. It also had the effect of requiring virtually all people subject to such banning orders to surrender their passports to prevent them attending certain overseas matches. Two further powers were introduced on a temporary basis: empowering magistrates to impose banning orders on the strength of evidence (rather than conviction) of involvement in disorder; a new power for the police to issue a notice

requiring a person to attend a banning order hearing at a magistrates' court. The purpose of the Football (Disorder) (Amendment) Bill is to renew these two powers indefinitely.